

Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Noblistów Polskich w Lesznówoli

BEZPIECZNA SZKOŁA

Procedury

Lesznówola 01 marca 2022 r.

Spis treści

I. WSTĘP	4
II. PROCEDURY POSTĘPOWANIA PODCZAS WYPADKÓW	5
1. Postępowania podczas wypadków ucznia w szkole.....	5
2. Postępowanie podczas wypadków w czasie zajęć poza terenem szkoły.....	7
III. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH.....	8
1. Procedura ewakuacji w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole.....	8
PROCEDURA EWAKUACJI	12
2. Postępowanie w przypadku znalezienia na terenie szkoły materiałów wybuchowych oraz innych niebezpiecznych substancji lub podejrzanych przedmiotów.....	13
3. Postępowanie w czasie zagrożenia terrorystycznego (wtargnięcie napastnika do szkoły)	14
4. Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły	16
5. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej w szkole	22
IV. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH ZAGROŻENIA DEMORALIZACJĄ	23
1. Uchylenie się od realizacji obowiązku szkolnego.....	23
2. Postępowanie w przypadku kradzieży	23
3. Postępowanie w przypadku przyłapania ucznia na niszczeniu mienia szkolnego – udowodnienia uczniowi aktu wandalizmu	256
4. Postępowanie w wypadku agresywnego zachowania ucznia w szkole lub przypadki tzw. Fali.....	26
5. Procedura znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych.....	28
6. Wystąpienie przypadku pedofilii w szkole	31
7. Przypadek rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia	32
8. Przypadek niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole	33
V. PROCEDURY NA WYPADEK WYSTĄPIENIA ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO.....	34
1. Reagowanie na zjawisko cyberprzemocy.....	34
2. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych i nielegalnych	37
3. Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego bądź z prawem wykorzystania danych osobowych wizerunku dziecka i pracownika szkoły	38
4. Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu.....	40
5. Nawiązywania niebezpiecznych kontaktów w Internecie.....	42
6. Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich	43
7. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwych reklam	45
8. Łamanie prawa autorskiego	46
9. Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online	48
VI. TRUDNOŚCI WYCHOWAWCZE.....	49
1. Postępowanie w przypadku zaistnienia kryzysu emocjonalnego u ucznia.	49
2. Postępowanie w przypadku samowolnego opuszczenia szkoły przez ucznia.....	49
3. Postępowanie w przypadku przemocy fizycznej i słownej	50

4. Postępowanie nauczyciela z uczniem sprawującym trudności wychowawcze.....	50
5. Postępowania w przypadku wystąpienia u ucznia zachowań depresyjnych lub świadczących o przeżywanym kryzysie.....	51
6. Postępowanie w przypadku gdy uczeń deklaruje chęć popełnienia samobójstwa.....	52
7. Postępowanie nauczyciela na wycieczkach i zajęciach poza terenem szkoły w sytuacjach kryzysowych, trudnych wychowawczo, zagrożenia demoralizacją ucznia	52
8. Postępowanie w sytuacji podejrzenia przemocy domowej wobec dziecka	53
VII. PROWADZENIE DOKUMENTACJI	54
1. Prowadzenie dokumentacji wychowawcy klasy, dotyczącej odbierania dziecka po zajęciach lekcyjnych, wycieczkach i imprezach	54
2. Postępowanie w sytuacji, gdy nauczyciel podejrzewa, że dziecko odbiera rodzic będący pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających	55
VIII. ORGANIZACJA ZAJĘĆ	56
1. Organizacja imprez i uroczystości szkolnych	56
2. Używanie telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych.....	56
3. Uczestnictwo w zawodach sportowych.....	56
4. Sprawowanie opieki nad uczniem w dni wolne od zajęć dydaktycznych.....	57
5. Zachowanie bezpieczeństwa przed, podczas i po lekcji wychowania fizycznego.....	57
IX. POSTĘPOWANIE WOBEC DZIECI Z CHOROBIAMI PRZEWLEKŁYMI	58
1. Postępowanie z dzieckiem chorym na padaczkę.....	58
2. Postępowanie z dzieckiem chorym na cukrzycę	58

I. WSTĘP

CEL PROCEDUR:

Celem wprowadzenia procedur jest zwiększenie bezpieczeństwa uczniów w szkole poprzez usystematyzowanie zasad postępowania wobec uczniów oraz ich wdrażanie. Procedury dotyczą nauczycieli, rodziców/prawnych opiekunów, uczniów, pracowników administracyjno-obslugowych.

SPOSÓB PREZENTACJI PROCEDUR:

1. Zapoznanie rodziców z treścią procedur podczas zebrań - do 30 września każdego roku.
2. Zapoznanie uczniów podczas lekcji wychowawczych - do 30 września każdego roku.
3. Opublikowanie zestawu procedur na szkolnej stronie internetowej.
4. Umieszczenie dokumentu w SCI.

EWALUACJA ROZWIĄZAŃ PROCEDURALNYCH:

1. Monitorowanie prawidłowej realizacji procedur.
2. Przeprowadzenie kontroli stanu bezpieczeństwa zgodnie z harmonogramem badań, zawartym w Planie nadzoru pedagogicznego.

TRYB WPROWADZANIA ZMIAN:

1. Zgłoszenie uwag zespołowi wychowawczemu.
2. Dyskusja nad proponowanymi zmianami w czasie posiedzenia zespołu.
3. Zaopiniowanie naniesionych zmian przez zespoły funkcjonujące w szkole.
4. Zatwierdzenie dokumentu przez Dyrektora Zespołu Szkolno-Przedszkolnego im. Noblistów Polskich w Lesznowoli i wprowadzenie go w życie.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. prawo oświatowe;
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty;
3. Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych;
4. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela;
5. Ustawa z dnia 28 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
6. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks Cywilny;
7. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Karny;
8. Ustawa z dnia 28 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
10. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich;
11. Rozporządzenie MEN z dnia 31.01.2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonych uzależnieniem;
12. Rozporządzenie MEN z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologiczno- pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
13. Statut Zespołu Szkolno-Przedszkolnego im. Noblistów Polskich w Lesznowoli

Procedury sporządzono na podstawie zbioru rekomendacji i wytycznych dla dyrektorów szkół i organów prowadzących szkoły opracowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

II. PROCEDURY POSTĘPOWANIA PODCZAS WYPADKÓW

1. Postępowania podczas wypadków ucznia w szkole

2.1	SYTUACJA WYPADKU UCZNIA W SZKOLE
Cel	Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły gwarantujących poszkodowanemu w wypadku w szkole uczniowi należyłą opiekę i niezbędną pomoc.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba upoważniona przez nich.
Sposób działania	Wypadek ucznia jest to nagle zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli). 1. Udzielenie pierwszej pomocy przedmedycznej poszkodowanemu Pracownik szkoły, który powziął wiadomość o wypadku ucznia niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły. Jej nieudzielenie, szczególnie w odniesieniu do osoby odpowiedzialnej za bezpieczeństwo ucznia, skutkuje sankcją karną. W sytuacji wypadku ucznia, nauczyciel przerywa lekcję, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia, jeżeli miejsce, w którym są lub będą prowadzone zajęcia może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów. Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji. 2. Obowiązek powiadamiania i zabezpieczenia miejsca zdarzenia O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców (opiekunów) poszkodowanego, pracownika szkoły odpowiedzialnego za bezpieczeństwo i higienę pracy, społecznego inspektora pracy, organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz radę rodziców. O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora i kuratora oświaty. O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego. Zawiadomień dokonuje dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły. Fakt ten powiadamiający dokumentuje wpisem w dzienniku zajęć podając datę i godzinę powiadomienia rodziców / opiekunów prawnych ucznia o wypadku. Przy lekkich przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, powiadamiający o zdarzeniu ustala z nim: potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego lub potrzebę wcześniejszego przyścia rodzica/opiekuna prawnego i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia. Informację o powyższych ustaleniach powiadamiający zamieszcza również w dzienniku zajęć.

	W każdym trudniejszym przypadku (widoczne obrażenia, urazy, niepokojące objawy) dyrektor lub upoważniona osoba wzywa pogotowie ratunkowe. W przypadku stwierdzenia przez lekarza potrzeby pobytu ucznia w szpitalu, należy zapewnić uczniowi opiekę w drodze do szpitala. Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, miejsce wypadku pozostawia się nienaruszone. Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy. Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie. Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły. 3. Zespół powypadkowy Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za służby bezpieczeństwa i higienę pracy. Jeżeli w składzie zespołu nie może uczestniczyć pracownik służby BHP, w skład zespołu wchodzi dyrektor szkoły. W składzie zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców. Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za BHP w szkole, a jeżeli nie ma go w składzie zespołu – przewodniczącego zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor. 4. Postępowanie powypadkowe Zespół powypadkowy: ▪ przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza dokumentację powypadkową ▪ rozmawia z uczniem (w obecności rodzica/opiekuna prawnego lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół przesłuchania ▪ rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły przesłuchania; jeżeli świadkami są uczniowie - przesłuchanie odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół przesłuchania odczytuje się w obecności ucznia - świadka i jego rodziców/opiekunów prawnych ▪ sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku ▪ uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek ▪ uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku ▪ sporządza protokół powypadkowy nie później niż w ciągu 21 dni od daty uzyskania zawiadomienia o wypadku – protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Przekroczenie 21 dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią
--	---

	uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu. Członek zespołu, który nie zgadza się ze stanowiskiem przewodniczącego, może złożyć zdanie odrębne, które odnotowuje się w protokole powypadkowym. Protokół powypadkowy podpisują członkowie zespołu oraz dyrektor szkoły. Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia przez rodziców/opiekunów prawnych ucznia poszkodowanego postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w trzech egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia oraz dla organu prowadzącego lub kuratora oświaty (na żądanie). Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się: poszkodowanego pełnoletniego i rodziców (opiekunów) poszkodowanego małoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców (opiekunów). Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego. 5. Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym doręczono protokół, mogą złożyć zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowani przy odbieraniu protokołu). Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu: ustnie i wtedy przewodniczący wpisuje je do protokołu lub na piśmie. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycznego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebrany materiał dowodowy. Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego. 6. Dokumentacja Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków. Dyrektor wskazuje prawidłowe zachowania i odstępstwa od niniejszej procedury, informuje o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania analogicznym wypadkom.
--	---

2. Postępowanie podczas wypadków w czasie zajęć poza terenem szkoły

1. W razie wypadku ucznia w czasie wycieczki szkolnej, kierownik wycieczki lub upoważniony przez niego opiekun niezwłocznie:
 - a) Udziela poszkodowanemu uczniowi pierwszej pomocy i zapewnia mu opiekę, w szczególności sprowadza fachową pomoc medyczną,
 - b) Powiadamia rodziców (prawnych opiekunów) ucznia,
 - c) Powiadamia dyrektora szkoły o zaistniałym wypadku,
 - d) W przypadku konieczności pozostawienia ucznia w szpitalu, do momentu przybycia rodziców (prawnych opiekunów), opiekę nad uczniem sprawuje jeden z opiekunów wycieczki,

- e) Po powrocie z wycieczki, powiadamia o wypadku pracownika służb bhp i społecznego inspektora pracy.
2. Powołany przez dyrektora szkoły zespół powypadkowy, zgodnie z obowiązującymi przepisami, ustala okoliczności i przyczyny wypadku oraz sporządza protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku ucznia.
3. Dyrektor szkoły lub upoważniony przez niego nauczyciel na najbliższym posiedzeniu Rady Pedagogicznej, przedstawia okoliczności i przyczyny wypadku oraz informuje nauczycieli o zastosowanych środkach profilaktycznych.

III. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

1. Procedura ewakuacji w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole

Podstawy uruchomienia procedury

1. Pożar;
2. Zamach terrorystyczny /otrzymanie informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego lub innego niebezpiecznego środka /;
3. Zagrożenie NSCh (uwolnienie się niebezpiecznych środków chemicznych) jeżeli czas dojścia skażonego obłoku powietrza jest większy niż 15 minut;
4. Zagrożenie katastrofą budowlaną;
5. Zagrożenie wybuchem gazu spowodowane awarią instalacji gazowej;
6. Inne.

Sposób ogłoszenia alarmu – Sygnały alarmowe

1. Alarmowanie o zagrożeniach w budynku szkoły odbywa się w ramach wewnętrznego systemu alarmowania z wykorzystaniem sieci wewnętrznej urządzeń i sygnałów dźwiękowych.
2. W każdym wypadku zagrożenia wymagającego ewakuacji kilkakrotnie powtarzamy słowny komunikat – „EWAKUACJA” oraz sygnał dźwiękowy trwający 3 minuty (dzwonek) przerywany 2-3 sek. dzwonek 2-3 sek. przerwa (— — —). Sygnał dźwiękowy powinien trwać do czasu zakończenia ewakuacji lub do czasu gdy pozwolą na to warunki. Włącznik dzwonka znajduje się w budynku głównym (stara część).
3. Komunikat o ewakuacji wychodzi z sekretariatu szkoły, na podstawie decyzji dyrektora placówki.
4. Ewakuację należy prowadzić w sposób zorganizowany kierując się ustaleniami procedury oraz kierować się rozsądkiem w zaistniałej sytuacji.
5. Komunikat o ewakuacji powinien być słownie doprowadzony do wszystkich osób znajdujących się w rejonie szkoły.

Świadek niebezpiecznego zdarzenia /odbiorca informacji/ zobowiązany jest natychmiast powiadomić sekretariat szkoły tel.: 22 757 93 99.

Przydział obowiązków i organizacja działania

1. DYREKTOR i WICEDYREKTORZY (pomarańczowa kamizelka odblaskowa)

- Podejmuje decyzję o zakresie ewakuacji /pełnej lub częściowej/;
- Nadzoruje przestrzeganie ustaleń zawartych w niniejszej procedurze;
- Nakazuje powiadomienie specjalistycznych służb ratowniczych;
- Nakazuje uruchomienie elementów zabezpieczenia procesu ewakuacji w szczególności: otwarcie wyjść ewakuacyjnych, transport, załadunek i ochrona dokumentacji, zabezpieczenie instalacji gazowej, wodnej i elektrycznej;
- Wprowadza zakaz wejścia i wjazdu na teren obiektu dla osób postronnych;
- Zarządza ewakuację prywatnych pojazdów personelu z terenu zagrożonego lub z miejsc utrudniających użycie sprzętu ratowniczego;
- Organizuje i kieruje akcją ratowniczą do czasu przybycia odpowiednich służb;
- Nadzoruje/określa miejsce deponowania/składowania ewakuowanego mienia;
- Współdziała ze specjalistycznymi służbami ratowniczymi /PSP, Policją, Pogotowiem Ratunkowym, Pogotowiem Gazowym itp./.

2. SEKRETARIAT

Zgodnie z decyzją Dyrektora Szkoły/Przedszkola powiadamia:

- Służbę dyżurną Policji tel. nr 997;
- Służbę dyżurną PSP tel. nr 998;
- Pogotowie Ratunkowe tel. nr 999;
- Inne służby w zależności od potrzeb;
- Przekazuje listy ewakuacyjne osobie nadzorującej ewakuację;
- Zabezpiecza dokumentację szkoły, ważne mienie, pieczęci itp. przed osobami trzecimi lub zniszczeniem;
- Informuje niezwłocznie pozostałe oddziały o konieczności ewakuacji;
- Informuje osoby wyznaczone do wykonywania działań w zakresie zwalczania pożarów i ewakuacji.

3. WOŻNA

- Treść otrzymanej informacji /komunikatu/ o zagrożeniu przekazuje do **Dyrektora/ Sekretariatu** tel. nr 22 757 93 99;
- Wstrzymuje wejście na teren szkoły;
- Wykonuje inne czynności zlecone przez dyrektora, np. ogłasza alarm ewakuacyjny, w razie braku prądu dzwoni dzwonkiem ręcznym.

- Po godzinach pracy szkoły (**dozorca nocny**) – w pierwszej kolejności powiadamia specjalistyczne służby ratownicze – stosownie do zagrożenia, a następnie informuje o zaistniałym zdarzeniu kierownictwo szkoły;

4. SPRZĄTACZKA

- Sprawdza czy wszystkie wyjścia ewakuacyjne są otwarte, jeżeli nie to natychmiast je otwiera;
- Zamyka okna na korytarzach (w przypadku wycieku gazu – otwiera okna!!!);
- Sprawdza czy nikt nie został w salach lekcyjnych, toaletach, w gabinecie pielęgniarki innych pomieszczeniach;
- Sprawdza czy wszyscy opuścili sale lekcyjne i toalety. Po sprawdzeniu zamyka drzwi i udaje się do wyjścia;
- Wykonuje inne czynności zlecone przez dyrektora.

5. WYCHOWAWCY KLAS – NAUCZYCIELE (żółta kamizelka odblaskowa)

- Sprawuje opiekę tylko nad klasą, z którą prowadzi zajęcia;
- Jeśli ewakuacja odbywa się w trakcie przerwy to uczniowie natychmiast powinni skupić się wokół najbliższej stojącego nauczyciela lub jeżeli nie zagraża to ich bezpieczeństwu udają się pod salę gdzie będą mieli zajęcia i stamtąd pod opieką nauczyciela udają się na miejsce zbiórki;
- Ogłasza alarm dla uczniów danej klasy, przekazuje informację o miejscu zbiórki dla danej klasy;
- Nakazuje i nadzoruje przebieg ewakuacji podopiecznych, zachowując spokój i opanowanie;
- Przelicza stan osobowy klasy (grupy) w chwili opuszczania sali lekcyjnej;
- Wychodząc z sali jako ostatni, sprawdza czy nikt nie został, pozostawia otwarte drzwi;
- Nadzorują zabezpieczenie /ewakuację/ ważnego mienia i dokumentów;
- Na miejscu zbiórki ustawia grupę w sposób uporządkowany w dwuosobowej kolumnie obowiązkowo sprawdza obecność wśród uczniów, ich stan zdrowia oraz przekazuje informację osobie prowadzącej ewakuację (osoba ubrana w niebieską kamizelkę odblaskową). Tak ustawiona grupa pozostaje na miejscu razem z nauczycielem, opiekunem do czasu wydania odpowiednich decyzji przez dyrektora;
- W przypadku stwierdzenia lub zgłoszenia urazów lub problemów zdrowotnych, należy doprowadzić ucznia do punktu pomocy, (osoba w kamizelce ze znakiem białego krzyżyka na zielonym tle) poinformować dyrektora szkoły, udzielić pierwszej pomocy i w razie potrzeby wezwać pogotowie ratunkowe.

6. NAUCZYCIEL – nie sprawujący opieki (żółta kamizelka odblaskowa)

- wspomaga nauczycieli w kierowaniu uczniów do wyjść;
- kontroluje pomieszczenia inne, niż sale lekcyjne, w których mogą przebywać ludzie np. toalety.

7. KONSERWATOR (żółto-zielona kamizelka odblaskowa)

- Na polecenie dyrektora wyłącza dopływ gazu, zamyka zawór wodny, uruchamia przeciwpożarowy wyłącznik prądu, (wyrazie potrzeby) który znajduje się przy wyjściu głównym;

W starym budynku wyłącznik znajduje się przy recepcji;

W nowym budynku przy wejściu przy windzie;

Przy wejściu do oddziału przedszkolnego i III-V znajduje się przy wejściu do budynku od strony boiska sportowego;

- Nadzoruje usunięcie samochodów w sytuacji, gdyby blokowałyby dojazd wozów służb ratowniczych do budynku;
- Zastawia pachołkami wjazdy na parking główny i czeka na przyjazd powiadomionych służb.

8. PRACOWNICY WYTYPOWANI DO WYKONYWANIA DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ZWALCZANIA POŻARÓW I EWAKUACJI PRACOWNIKÓW (niebieskie kamizelki odblaskowe)

- W każdym z przypadków wymagających ewakuacji należy postępować zgodnie z planem ewakuacji oraz ewakuować się drogami ewakuacyjnymi określonymi w procedurze;
- Włącza alarm lub w razie braku prądu informuje woźną o potrzebie dzwonienia dzwonkiem ręcznym;
- Zabiera megafon do ewakuacji;
- Kieruje osoby ewakuujące się do odpowiednich wyjść;
- Nadzoruje przebieg ewakuacji;

Ogólne zasady ewakuacji

1. Ściśle stosować się do przekazywanych zaleceń.
2. Wyłączyć i zabezpieczyć wszystkie urządzenia elektryczne (za wyjątkiem sytuacji wyczuwalnej obecności gazu w powietrzu) i gazowe.
3. Zakończyć pracę sprzętu komputerowego oraz zabezpieczyć dane informatyczne przed dostępem osób niepowołanych (w zależności od sytuacji).
4. Przygotować do ewakuacji /zabezpieczyć/ ważne, wcześniej wytypowane mienie, dokumenty, pieczęcie, środki finansowe itp.
5. Pozamykać okna (nie dotyczy sytuacji wyczuwalnej obecności gazu w powietrzu).
6. Wytypowane osoby do działań zabezpieczających ewakuację winny przystąpić do wykonywania przypisanych im zadań.

7. Wszystkie osoby powinny przystąpić do ewakuacji postępując zgodnie z postępującymi zaleceniami i udać się na wyznaczone miejsce.
8. Rzeczy osobiste z sali lekcyjnej i szatni (szczególnie tornistry, plecaki) zabieramy wyłącznie po zarządzeniu ewakuacji w wyniku alarmu bombowego. Ułatwi to Policji zadanie poszukiwania bomby, eliminując konieczność sprawdzania tychże tornistrów i plecaków.
9. Nie zamykać pomieszczeń.
10. Wychowawcy /nauczyciele/ informują dyrektora (osobę kierującą ewakuacją) o opuszczeniu klas przez uczniów/dzieci.
11. Wychowawcy /nauczyciele/ na miejscu ewakuacji sprawdzają obecność i przekazują informację osobie zliczającej osoby przebywające na terenie placówki osobiście lub dzwoniąc na numer osoby zliczającej osoby ewakuowane.
12. Na miejscu ewakuacji nauczyciel i uczniowie przebywają do czasu otrzymania stosownej informacji, co do powrotu i kontynuacji nauki lub jej zakończenia.

PROCEDURA EWAKUACJI

Po ogłoszeniu ewakuacji:

1. Nauczyciel prowadzący zajęcia w danej sali – przelicza stan osobowy, nakazuje uczniom opuścić salę i budynek szkoły informując o zasadach i kierunku ewakuacji (informacja o kierunku ewakuacji jest umieszczona na każdym piętrze). Uczniom w starszych klasach nakazują zamknięcie okien.
2. Po zabranii swoich rzeczy podręcznych w razie ataku bombowego - nie wchodząc do szatni - uczniowie w zwartej kolumnie szybkim krokiem, opuszczają sale lekcyjne i budynek szkoły pod opieką nauczyciela prowadzącego zajęcia w danej sali.
3. Nauczyciel zabezpiecza dziennik lekcyjny zabierając go ze sobą i pozostawia otwarte pomieszczenie do dyspozycji służb ratowniczych.
4. Opuszczając budynek, wicedyrektorzy zabierają ze sobą rozkład lekcji i plan zastępstw.
5. Przemieszczanie się w kierunku wyjść ewakuacyjnych odbywa się prawą stroną korytarzy i klatek schodowych. Środek korytarza i lewa strona klatki schodowej pozostają wolne do dyspozycji służb ratowniczych.
6. Nauczyciele mają obowiązek przeciwdziałać panice, nie dopuszczać do zakłócenia porządku w czasie ewakuacji. Zabrania się biec i zmieniać ustalony dla danej sali kierunek ewakuacji.
7. Pracownicy obsługi technicznej oraz pracownicy administracji pomagają nauczycielom w przeprowadzaniu ewakuacji i opuszczają budynek szkoły jako ostatni. Na zewnątrz budynku przebywają w pobliżu wyjść ewakuacyjnych i nie zezwalają na wejście do środka nikomu poza służbami ratowniczymi.
8. Po wyjściu z budynku szkolnego, uczniowie pod opieką nauczycieli gromadzą się w rejonie miejsca ewakuacji – na boiskach szkolnych, parkingach samochodowych. Nauczyciele dbają, aby nikt z uczniów nie zbliżał się do budynku szkoły.
9. Po zgromadzeniu się w miejscu ewakuacji, (w dwuosobowej kolumnie) nauczyciel dokładnie sprawdza obecność uczniów danej klasy i stwierdza czy wszyscy uczniowie obecni na jego lekcji opuścili budynek i znajdują się w miejscu ewakuacji.
10. Po sprawdzeniu obecności uczniów, nauczyciel przekazuje informację osobie wyznaczonej do zbierania informacji (niebieska kamizelka) oraz informację o zakończeniu ewakuacji danej klasy podając w kolejności : nazwę klasy – stwierdzenie ewakuowania się wszystkich uczniów – ilość uczniów obecnych na danej lekcji, których brakuje w rejonie ewakuacji.

11. Po opuszczeniu budynku szkoły przez wszystkich uczniów i pracowników, osoby wyznaczone do zwalczania pożarów i ewakuacji sprawdza wszystkie pomieszczenia budynku szkoły i po stwierdzeniu pełnej ewakuacji informuje o tym Dyrektora Szkoły.
12. Po uzyskaniu informacji o pełnej ewakuacji budynku szkoły, następuje zliczanie osób i przekazanie informacji służbom.
13. Po sprawdzeniu przez odpowiednie służby (Policja, Straż Pożarna itp.) oraz stwierdzeniu braku zagrożenia ww. służby, organ nadzorujący lub Dyrektor wydają decyzję o powrocie do szkoły.
14. Po usłyszeniu sygnału zakończenia ewakuacji, nauczyciele nakazują uczniom powrót do budynku szkoły w sposób uporządkowany.

2. Postępowanie w przypadku znalezienia na terenie szkoły materiałów wybuchowych oraz innych niebezpiecznych substancji lub podejrzanych przedmiotów.

1. W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, podejrzanych przedmiotów przypominających materiały wybuchowe lub innych niebezpiecznych substancji należy zgłosić ten fakt do Dyrektora szkoły lub osoby ją zastępującej.
2. Dyrektor szkoły podejmuje działania mające na celu zabezpieczenie tych przedmiotów przed osobami postronnymi.
3. Dyrektor podejmuje decyzję o ewakuacji osób przebywających w budynku. Po usłyszeniu sygnału rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji.
4. Dyrektor powiadamia odpowiednie służby.
5. Podejrzanych przedmiotów NIE WOLNO DOTYKAĆ! O ich lokalizacji należy powiadomić dyрекcję szkoły.
6. Do czasu przybycia Policji należy w miarę istniejących możliwości zabezpieczyć zagrożone miejsce, zachowując elementarne środki bezpieczeństwa, bez narażania siebie i innych osób na niebezpieczeństwo.
7. Po przybyciu Policji na miejsce, przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
8. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
9. W miejscu ewakuacji policz wszystkie dzieci i osoby dorosłe, poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi.
10. Poinformuj rodziców o zaistniałej sytuacji i o ewentualnym miejscu odbioru dzieci oraz drodze dojazdu.

3. Postępowanie w czasie zagrożenia terrorystycznego (wtargnięcie napastnika do szkoły)

1. Uczeń, który zauważył podejrzenie zachowujące się osoby lub przedmioty pozostawione bez opieki oraz przypuszcza, że może to być próba ataku terrorystycznego, natychmiast informuje nauczyciela lub innego pracownika szkoły.
2. Nauczyciel lub inny pracownik szkoły, który uzyskał informację o możliwości ataku terrorystycznego natychmiast informuje dyrektora szkoły lub wicedyrektora.
3. W wypadku wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią:
 - **Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz** (zabarykaduj się) - szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia i zabicie kolejnych osób;
 - **Wycisz i uspokój uczniów** - wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę;
 - **Zaopiekuj się uczniami ze SPE i uczniami, którzy potrzebują pomocy** - należy zwrócić szczególną uwagę na dzieci, które specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji;
 - **Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony** - niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia;
 - **Poinformuj policję wysyłając informację tekstową - SMS o zaistniałej sytuacji** - w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędnym jest natychmiastowe przekazanie informacji policji;
 - **Zasłoń okno, zgaś światło** - należy zaciemnić salę aby utrudnić obserwację osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz obiektu szkolnego;
 - **Nie przemieszczaj się** - przemieszczanie się może powodować dźwięki lub cień, który może zostać zauważony przez napastników;
 - **Stań poniżej linii okien, zejź z światła drzwi** - przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników;
 - **Zejź z linii strzału, połóż się na podłodze** - z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m. Strzały z broni palnej bez problemu penetrują drzwi i mogą zabić osoby znajdujące się wewnątrz;
 - **Jeżeli padną strzały, nie krzycz** - napastnicy oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma;
 - **Nie otwieraj nikomu drzwi** - interweniujące oddziały policji w przypadku takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi;
 - **W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia** - w sytuacji obecności aktywnego strzelca jego celem jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia;

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:

- **Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika** - wszelkie próby oporu mogą być uznane przez napastników jako akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników;

- **Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon** - wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej;
- **Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia** - w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie zostanie potraktowane jako próba oporu;
- **Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego** - w takiej sytuacji patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji;
- **Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika** - odwracanie plecami może zostać uznane jako akt agresji czy lekceważenia, utrudnia także orientację w sytuacji;
- **Nie zwracaj na siebie uwagi** - niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu;
- **Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny** - brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców;
- **Nie oszukuj terrorysty** - oszustwo może zostać potraktowane jako brak szacunku czy agresji i zostać ukarane;
- **Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu** - zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich spersonalizowanie, co może spowodować lepsze ich traktowanie przez zamachowców;
- **Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami** - wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie odstaje od reszty;
- **Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów** - każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana;
- **Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty** - nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będziemy mogli napić się czy zjeść posiłek.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

- **Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów** – możesz zostać uznany za terrorystę - policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar;
- **Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi** - próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowane jako akt agresji;
- **Położ się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi najlepiej na wysokości głowy** - taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników;
- **Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom** - postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników;
- **Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących** - tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego;
- **Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami** - wszelkie samowolne działania mogą zostać potraktowane jako akt agresji i mogą utrudnić akcję ratunkową;
- **Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy** - policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców;

- **Bądź przygotowany na traktowanie siebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona** - w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtapiać w tłum i uciec z miejsca ataku;
 - **Po wydaniu polecenia wyjścia** – opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku - w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne;
 - **Nie zatrzymuj się dla zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru** - najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.
4. Jeśli zapadnie decyzja o ewakuacji, należy zachować spokój i opanowanie, pozwoli to na sprawne i bezpiecznie opuszczenie zagrożonego rejonu.
 5. W czasie ewakuacji należy postępować zgodnie z instrukcją postępowania w czasie ewakuacji, chyba, że prowadzący akcją zadecydują inaczej.

4. Wypadek skażenia chemicznego lub biologicznego szkoły

Przez zagrożenie chemiczne rozumiemy uwolnienie niebezpiecznych dla ludzi i środowiska pierwiastków chemicznych oraz ich związków, mieszanin lub roztworów występujących w środowisku lub powstałych w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie może wynikać także z stosowania broni biologicznej (broń B, broń bakteriologiczna). W broni B ładunki bojowe są wypełnione mikroorganizmami chorobotwórczymi: bakteriami (wąglik, brucelozę etc.) wirusami (ospy, gorączki krwotocznej, zapalenia mózgu, wirusa HIV), toksynami (rycyna, toksyna otulinowa), grzybami lub pierwotniakami.

SYTUACJA, GDY NASTĄPIŁO SKAŻENIE SZKOŁY (SZKOŁA OTRZYMUJE INFORMACJĘ O MOŻLIWYM SKAŻENIU SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ LUB BIOLOGICZNĄ - NP. TELEFON O ZAMIARZE ATAKU).

Należy wówczas:

1. **Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.**
2. **Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby** - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku.
3. **W budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.**
4. **W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki** - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.

5. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.

6. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.

7. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.

8. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

SYTUACJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ LUB BIOLOGICZNĄ, A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE NATYCHMIAST LUB SZYBKO PO JEGO POJAWIENIU SIĘ.

Należy wówczas:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.

2. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.

3. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.

4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.

5. Powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.

6. Zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru - rejonów ewakuacji powinno być kilka, znajdujących się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru, z jakiego będzie wiał w czasie przedmiotowego zagrożenia, rejonem ewakuacji powinien być budynek/budynki, a nie otwarta przestrzeń.

7. Natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby - policja, straż pożarna, pogotowie ratunkowe kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.

8. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka.

9. Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb - policja, straż pożarna, wyspecjalizowana jednostka zwalczania skażeń i zakażeń.

10. W obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.

11. Sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji.

12. W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki - maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do zmywania skóry.

13. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń - częsta zmiana tamponu lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.

14. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku.

15. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

SYTUACJA, GDY SZKOŁA ZOSTAŁA SKAŻONA SUBSTANCJĄ CHEMICZNĄ LUB BIOLOGICZNĄ, A ZAGROŻENIE ZOSTAŁO WYKRYTE PÓŹNO, NP. GDY POJAWIŁY SIĘ OBJAWY REAKCJI NA SUBSTANCJĘ LUB/I OGNISKA ZACHOROWAŃ:

Należy wtedy:

1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.

2. Powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe - dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.

3. Przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się.

4. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.

5. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.

6. Ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły.

7. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby - policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.

8. W szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny.

9. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Poniższa tabela prezentuje instrukcję postępowania w przypadku skażenia substancją chemiczną lub biologiczną terenu szkoły oraz zagrożenia skażeniem ww. substancjami.

Osoby odpowiedzialne za uruchomienie procedury	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona
Szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną (np. telefon o zamiarze ataku) gdy nie nastąpiło skażenie placówki	zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
	natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby
	w budynku - szkole, zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
	w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze
	przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń
	powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku
	do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji, nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi
Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie zostało wykryte natychmiast lub szybko po jego	nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy
	aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem

pojawieniu się	pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów
	opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób
	powiadomić administratora
	zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i ewakuować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru
	natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby
	jeśli miał miejsce kontakt z substancją, należy: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją i włożyć do plastikowego worka
	po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb
	w obiekcie – budynku, do którego nastąpiła ewakuacja zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację
	sporządzić listę osób, które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej. Listę przekazać policji
	w miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i odtrutki
	przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środków biologicznego lub chemicznych do wnętrza pomieszczeń
	powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wymagających dużego wysiłku
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi
Szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną a zagrożenie zostało wykryte późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań:	nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy
	powiadomić kierownictwo szkoły
	aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem
	pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów

	opuścić pomieszczenie, w którym wykryto/stwierdzono obecność podejrzanego substancji i nie wpuszczać do niego innych osób	
	ogłosić alarm i wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły ewakuować do wnętrza szkoły	
	natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby	
	w szkole zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia przygotowując się do ewentualnej kwarantanny	
	oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi	
Sposób prowadzenia ewakuacji	Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę sił interweniujących i zgodnie z ich wskazówkami	
Sposób reakcji na sygnał dźwiękowy	Sygnał dźwiękowy	ewakuacja
	Sygnał dźwiękowy	wejść i pozostać w budynku
Telefony alarmowe	Policja 997 Straż pożarna 998 Pogotowie Ratunkowe 999 Telefon alarmowy 112	
Sposób powiadamiania służ	Wybierz jeden z ww. numerów. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podaj następujące informacje:	nazwę i adres szkoły
		rodzaj stwierdzonego zagrożenia
		imię i nazwisko oraz pełnioną funkcję
		telefon kontaktowy
		zrealizowane przedsięwzięcia
		potwierdź przyjęcie zgłoszenia i zapisz dane przyjmującego zgłoszenie
Sposób postępowania z uczniami ze SPE	Nauczyciele odpowiedzialni za opiekę na osobami niepełnosprawnymi dbają o zachowanie się przez dzieci zgodnie z potrzebami danej sytuacji. W przypadku konieczności ewakuacji zapewniają pomoc zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami	
Zarządzanie na wypadek sytuacji	Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego	

kryzysowej	wyznaczona
Obowiązki pracowników	Zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury
	Brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury
	Znać sygnał uruchamiający procedurę
	Mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury i koordynację ewakuacji osób niepełnosprawnych
	Znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury
	Znać miejsce ewakuacji
	Szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury
	Stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

5. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej w szkole

1. Tylko dyrektor lub wyznaczona przez dyrektora osoba kontaktuje się z mediami, przekazuje niezbędne informacje.
2. Kontakt z mediami w sytuacji kryzysowej odbywa się w formie oficjalnych komunikatów.
3. W przygotowaniu oficjalnych komunikatów bierze udział Zespół Kryzysowy, należy podjąć współpracę z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego w Gminie Lesznówola.
W skład zespołu kryzysowego wchodzi:
 - Dyrektor ZSP,
 - Wicedyrektor ZSP,
 - Pedagog oraz inne wyznaczone osoby w zależności od charakteru sprawy osoby.
4. Pozostali pracownicy szkoły nie udzielają informacji o kryzysie, nie wyrażają swoich opinii publicznie do czasu oficjalnego zakończenia sprawy.
5. Należy wyznaczyć miejsce oraz godzinę, gdzie będą udzielane informacje dotyczące zdarzenia.
6. Na zapytania ze strony mediów należy odpowiadać natychmiast, przekazując jedynie pewne informacje, unikając domysłów na temat prawdopodobnych przyczyn sytuacji kryzysowej.
7. W miarę możliwości należy zwołać konferencję prasową, której dyrektor szkoły lub osoba przez niego upoważniona wygłosi oświadczenie i odpowie na ewentualne pytania.
8. Obecność kadry zarządzającej na konferencji jest obowiązkowa.

IV. PROCEDURY POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH ZAGROŻENIA DEMORALIZACJĄ

1. Uchylenie się od realizacji obowiązku szkolnego

1. Wychowawcy i nauczyciele uczący mają bezwzględny obowiązek sprawdzania stanu obecności uczniów na lekcjach.
2. W przypadku częstej, powtarzającej się nieobecności ucznia na lekcjach danego przedmiotu, zainteresowany nauczyciel informuje wychowawcę klasy.
3. Wychowawca na bieżąco analizuje frekwencję uczniów na zajęciach lekcyjnych.
4. W przypadku stwierdzenia, że nieusprawiedliwione nieobecności przekraczają 30% obowiązkowych zajęć edukacyjnych za okres dwóch tygodni, wychowawca wysyła upomnienie do rodziców/prawnych opiekunów (list polecony za potwierdzeniem odbioru, kserokopię należy złożyć w kancelarii).
5. Jeśli w ciągu dwóch tygodni uczeń nie rozpocznie regularnego uczęszczania na zajęcia, wychowawca wysyła drugie upomnienie i jednocześnie wzywa rodziców/prawnych opiekunów do szkoły.
6. Wychowawca razem z pedagogiem przeprowadzają rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami i jednocześnie przypominają o prawnych skutkach nie posyłania dziecka do szkoły (rodzic/prawny opiekun podpisuje się pod notatką).
7. W przypadku dalszego uchylania się ucznia od spełniania obowiązku szkolnego, gdy nieusprawiedliwione nieobecności za okres jednego miesiąca przekraczają 50% obowiązkowych zajęć edukacyjnych, wychowawca wysyła do rodzica/prawnego opiekuna trzecie upomnienie, a pedagog szkolny kontaktuje się z policją, celem przeprowadzenia wywiadu środowiskowego.
8. Równocześnie pedagog kieruje sprawę do Sądu Rejonowego celem rozpatrzenia sytuacji rodzinnej ucznia.
9. Niepodjęcie przez ucznia nauki we wskazanym w trzecim upomnieniu terminie powoduje wystąpienie dyrektora szkoły (na wniosek pedagoga) do organu prowadzącego o wszczęcie egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (kara grzywny wobec rodziców/ prawnych opiekunów).
10. Z powodu nieobecności ucznia na zajęciach edukacyjnych, przekraczającej połowę czasu przeznaczonego na te zajęcia w szkolnym planie nauczania, uczeń może nie być klasyfikowany z jednego, kilku lub wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia oceny klasyfikacyjnej.

2. Postępowanie w przypadku kradzieży

4.2	KRADZIEŻ LUB WYMUSZENIE PIENIĘDZY LUB PRZEDMIOTÓW WARTOŚCIOWYCH
Cel	Celem procedury jest określenie sposobu postępowania na wypadek stwierdzenia w szkole przypadku kradzieży lub wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, dokonanego przez ucznia.
Osoby odpowiedzialne	Za uruchomienie i anulowanie procedury oraz kierowanie koniecznymi działaniami odpowiadają kolejno: dyrektor placówki, w przypadku jego

za zarządzanie	nieobecności wicedyrektor, a w przypadku jego nieobecności pedagog/psycholog szkolny.
Sposób działania	1. Kradzież lub wymuszenie przedmiotu znacznej wartości: ▪ Działania mające na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska winny zostać podjęte bezzwłocznie ; ▪ Osoba, która wykryła kradzież, winna bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły; ▪ Należy przekazać sprawcę czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga szkolnego lub dyrektora szkoły; ▪ Należy zabezpieczyć dowody przestępstwa tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich Policji; ▪ Należy zażądać, aby uczeń przekazał skradzioną rzecz, pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży oraz przekazał inne przedmioty budzących podejrzenie co do ich związku z poszukiwaną rzeczą - w obecności innej osoby, np. wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego, psychologa, dyrektora lub innego pracownika szkoły (należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani teczek ucznia. Może to zrobić tylko Policja); ▪ We współpracy z pedagogiem szkolnym należy ustalić okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia; ▪ Dyrektor szkoły winien wezwać rodziców/opiekunów prawnych sprawcy i przeprowadzić rozmowy z uczniem w ich obecności. Należy sporządzić notatkę z tej rozmowy podpisaną przez rodziców/opiekunów prawnych; ▪ Należy powiadomić Policję; ▪ Sprawca winien dokonać zadośćuczynienia poszkodowanemu w kradzieży. 2. Otrzymanie przez ucznia prawomocnego wyroku ukończenia postępowania karnego ▪ Po otrzymaniu zawiadomienia z sądu o prawomocnym ukończeniu postępowania karnego wobec ucznia dyrektor szkoły niezwłocznie na posiedzeniu Rady Pedagogicznej winien przedstawić treść zawiadomienia. ▪ Rada Pedagogiczna może podjąć decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów. ▪ Następnie dyrektor szkoły powiadamia o decyzji Rady Pedagogicznej rodziców/opiekunów prawnych. ▪ Dyrektor - na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego oraz po uzyskaniu opinii samorządu uczniowskiego - wydaje decyzję o skreśleniu ucznia z listy uczniów szkoły.
Obowiązki pracowników	▪ Zapoznanie się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury. ▪ Wzięcie udziału w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury.

	▪ Posiadanie - dostępnych w każdej chwili – numerów telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury. ▪ Posiadanie wiedzy o swoich zadaniach na wypadek uruchomienia procedury. ▪ Stosowanie się do poleceń osoby zarządzającej procedurą.
--	---

3. Postępowanie w przypadku przyłapania ucznia na niszczeniu mienia szkolnego – udowodnienia uczniowi aktu wandalizmu

1. Nauczyciel, który był świadkiem lub został poinformowany o fakcie niszczenia lub zniszczenia mienia szkolnego przez ucznia/-ów, ma obowiązek jak najszybciej powiadomić o tym wychowawcę sprawcy zajęcia:
 - a. bezpośrednio,
 - b. pośrednio poprzez wpis do dziennika elektronicznego.
2. Interwencja wychowawcy klasy:
 - a. przeprowadzenie rozmowy z uczniem w celu rozpoznania przebiegu i okoliczności zdarzenia oraz ewentualnych innych sprawców,
 - b. ustalenie przyczyn zachowania ucznia,
 - c. sporządzenie notatki służbowej,
 - d. jeżeli jest kilku sprawców lub szkody są znaczne, poinformowanie o zdarzeniu pedagoga i dyrektora szkoły,
 - e. wezwanie do szkoły rodziców ucznia,
 - f. poinformowanie rodziców(w obecności pedagoga szkolnego) uczniów o konsekwencjach wandalizmu (materialnych i społecznych, obniżonej oceny z zachowania),
 - g. zastosowanie kary wobec ucznia,
 - h. ustalenie wspólnie z rodzicami i uczniem sposobu naprawienia wyrządzonych szkód lub uiszczenie opłaty za ich naprawę,
 - i. zobowiązanie rodzica i ucznia do podjęcia pracy nad eliminacją wandalizmu z zachowania,
 - j. spisanie notatki ze spotkania z rodzicami, w której powinno znaleźć się w szczególności: ustalenie co zostało zniszczone, zasady naprawienia mienia (wyznaczenie daty), konsekwencje, które uczeń poniesie w związku z popełnionym czynem. Notatkę podpisują rodzice oraz wychowawca i pedagog szkolny obecni na spotkaniu.
3. Przeprowadzenie lekcji wychowawczej na temat szacunku dla dobra wspólnego.
4. W przypadku, gdy brak jest sprawcy: poinformowanie przez dyrektora szkoły uczniów klasy, która mogła dokonać aktu wandalizmu o konieczności ujawnienia sprawcy lub zobowiązanie do pokrycia pełnego kosztu naprawy.
5. W uzasadnionych przypadkach powiadomienie Sądu Opiekunczego przez dyrektora szkoły.

4. Postępowanie w wypadku agresywnego zachowania ucznia w szkole lub przypadki tzw. fali

4.4	AGRESYWNE ZACHOWANIA UCZNIA W SZKOLE LUB PRZYPADKI TZW. FALI
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole na wypadek wystąpienia na terenie szkoły zachowań agresywnych tj. agresji fizycznej i agresji słownej ucznia wobec ucznia lub nauczyciela.
Osoby odpowiedzialne i zarządzanie	Procedura postępowania jest uruchamiana przez osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych w niej krokach decyduje: dyrektor placówki, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektor lub pedagog szkolny. Czynnościami realizowanymi w trakcie procedury kieruje dyrektor placówki, wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
Sposób postępowania	1. Agresja fizyczna ▪ Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany jest przerwanie tego zachowania. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom agresji, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o uniemożliwienie dalszego kontaktu między uczniami. ▪ Należy powiadomić pielęgniarkę szkolną (jeśli taka jest w szkole), pedagoga/psychologa i dyrektora szkoły oraz powiadomić wychowawcę/ów oraz rodziców (opiekunów prawnych) agresora i ofiary. ▪ W przypadku zagrożenia życia (stan nieprzytomny) - pielęgniarka, pedagog/psycholog lub dyrektor szkoły wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych). ▪ Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły. ▪ Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice (opiekunowie prawni) poszkodowanego. ▪ Pedagog szkolny/psycholog szkolny i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami (opiekunami prawnymi) obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę. ▪ Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi, ▪ W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. W przypadku wszczynania kolejnych ataków przez agresora, z widocznymi skutkami pobicia - szkoła kieruje sprawę na Policję, od postępowania której zależą

	dalsze losy sprawcy przemocy. Wobec agresora stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły. 2. Agresja słowna ▪ Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. ▪ Należy powiadomić wychowawcę klasy i/lub dyrektora, pedagoga/psychologa. ▪ Wychowawca (pedagog lub psycholog) przeprowadza rozmowę z uczniem mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowę z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno. ▪ Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowę ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, ustala wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia. ▪ O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia. ▪ Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy terapeutycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy rodzić sobie w kontaktach z innymi. ▪ W przypadku agresji fizycznej poczucia bezpieczeństwa i wsparcia wymagają również świadkowie ataku. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami przemocy, wyjaśnić im pojęcie agresji, przypomnieć normy i zasady reagowania na przemoc, ustalić działania w podobnych przypadkach. ▪ W poważnych przypadkach np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego powiadamiana jest Policja. ▪ Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie lub regulaminie szkoły.
Obowiązki pracowników szkoły	Należy: ▪ zapoznać się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury, • brać udział w treningach i szkoleniach z zakresu stosowania procedury, • mieć zapisane numery telefonów osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury, • znać swoje zadania na wypadek uruchomienia procedury, • szkolić uczniów w zakresie postępowania na wypadek uruchomienia procedury, • stosować się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją kryzysową.

5. Procedura znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych

4.5	ZNALEZIENIE W SZKOLE SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH
Cel	Zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów przebywających w szkole/placówce w sytuacji zagrożeń wewnętrznych związanych z rozprowadzaniem niebezpiecznych środków odurzających oraz odurzeniem alkoholem, narkotykami lub „dopalaczami”.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor szkoły, pedagog szkolny/psycholog szkolny.
Podstawy uruchomienia procedury	Wystąpienie zagrożenia: (1) rozpowszechnianiem środków odurzających (narkotyków, dopalaczy) lub alkoholu, (2) zdrowia ucznia po użyciu środka odurzającego lub spożycia alkoholu oraz (3) zdrowia ucznia w wyniku wypadku w szkole lub poza nią.
Sposób działania	1. W przypadku znalezienia podejrzanej substancji odurzającej na terenie szkoły, należy: ▪ zachować szczególne środki ostrożności, ▪ zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz ew. jej zniszczeniem, ▪ powiadomić dyrektora szkoły, który powiadamia Policję, ▪ ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo znaleziona substancja należy, ▪ przekazać Policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji, ▪ opracować i prowadzić projekty edukacyjne dot. w/w problematyki.
	1. W przypadku podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających należy: ▪ odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, ▪ powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego, ▪ powiadomić dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia Policję, ▪ zażądać od ucznia w obecności innej osoby/pedagoga przekazania posiadanej substancji, ▪ zażądać od ucznia pokazania zawartości plecaka oraz zawartości kieszeni, ▪ powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia, ▪ poinformować rodziców o obowiązujących procedurach w szkole/placówce, ▪ przeprowadzić z uczniem w obecności rodziców / opiekunów prawnych dziecka rozmowę o złamaniu obowiązującego prawa szkolnego. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również

	rodzicom/opiekunom prawnym ucznia, ▪ podjąć wraz z rodzicami /opiekunami prawnymi działania profilaktyczne w zakresie posiadania i rozprowadzania środków odurzających.
	2. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia alkoholem: ▪ powiadomić wychowawcę klasy ucznia, ▪ odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, ▪ powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego, ▪ przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, ▪ powiadomić dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, ▪ powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia z prośbą o przybycie do szkoły/placówki, ▪ poinformować rodziców/opiekunów prawnych o obowiązującej w szkole procedurze postępowania na wypadek znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych. W dalszej kolejności należy objąć ucznia działaniami profilaktycznymi lub wychowawczymi. Wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia, ▪ przeprowadzić rozmowę z rodzicami wskazując argumenty dla zagrożenia zdrowia, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji, ▪ powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia.
	3. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia narkotykami: ▪ przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy, ▪ poinformować pielęgniarkę/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, ▪ w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, ▪ przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, ▪ poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, ▪ wezwać do szkoły rodziców/ opiekunów prawnych ucznia, ▪ przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania, ▪ przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem, ▪ zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w odstąpieniu odurzania się, wskazać działania, instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji, ▪ opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem, ▪ wdrożyć program wychowawczo-profilaktyczny. Monitorować i ewaluować efekty,

	▪ powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia.
	4. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia „dopalaczami”: ▪ przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy, ▪ w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie, ▪ poinformować pedagoga/psychologa szkolnego, ▪ przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego, ▪ poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji, ▪ wezwać karetkę pogotowia ratunkowego, ▪ wezwać do szkoły rodziców/ opiekunów prawnych ucznia, ▪ przekazać rodzicom/opiekunom prawnym informację o obowiązującej procedurze postępowania, ▪ przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem w ich obecności lub indywidualnie w celu wyciszenia emocji, ▪ udzielić pomocy i zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w odstąpieniu od odurzania się, ▪ opracować działania profilaktyczne lub wychowawcze pracy z dzieckiem, ▪ wdrożyć program wychowawczo-profilaktyczny. Monitorować i ewaluować efekty, ▪ powiadomić właściwe instytucje zajmujące się zdrowiem ucznia.
	5. W przypadku odmowy współpracy przez rodziców/opiekunów prawnych: ▪ szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rodzinny lub Policję, ▪ powiadomione instytucje wdrażają obowiązujące procedury postępowania, ▪ szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia, ▪ szkoła udziela informacji i przekazuje dotychczasowe sposoby postępowania z uczniem, ▪ szkoła współpracuje z Ośrodkiem Wychowawczym, w którym umieszczono ucznia, ▪ szkoła monitoruje ucznia do czasu osiągnięcia przez niego pełnoletności.
Obowiązki pracowników szkoły	Należy: • zapoznać się ze skutecznymi działaniami profilaktycznymi, • zapoznać się z rodzajami i wyglądem środków odurzających, • zapoznać się z symptomami wskazującymi na odurzenie narkotykiem,

	• zapoznać się z symptomami nadużycia alkoholu, • zapoznać się z symptomami zachowania dealerów środków odurzających, • prowadzić regularnie zajęcia z zakresu zagrożenia zdrowia środkami niebezpiecznymi, • prowadzić systematyczne zajęcia z zakresu stosowania obowiązującego w szkole Prawa, • realizować projekty edukacyjne z uczniami o współczesnych zagrożeniach, • prowadzić cykliczne szkolenia dla rodziców o zagrożeniach zdrowia dzieci, • prowadzić ciągłą obserwację uczniów w kontekście ich zdrowia i bezpieczeństwa, • poznać nazwy instytucji pomocowych zajmujących się uzależnieniami, • zapoznawać się na bieżąco z przepisami obowiązującego Prawa w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa uczniów, • zapoznawać się z programami rekomendowanymi, które możesz upowszechniać w swojej szkole (www.programyrekomendowane.pl).
--	---

6. Wystąpienie przypadku pedofilii w szkole

4.6	WYSTĄPIENIE PRZYPADKU PEDOFILII W SZKOLE
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego wynikającego z możliwości pojawienia się osób, które psychicznie i fizycznie będą molestowały dzieci i nakłaniały do czynności seksualnych.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Sposób działania	Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie tego zjawiska. ▪ w pierwszym kroku po stwierdzeniu zagrożenia należy powiadomić dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego, ▪ w przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, należy bezzwłocznie powiadomić najbliższą placówkę Policji, ▪ następnie dyrektor szkoły winien przekazać pracownikom szkoły informację o stwierdzonym zagrożeniu, ▪ wychowawcy klas oraz pedagodzy/psycholodzy szkolni winni podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazania informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie, ▪ w przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłocznie powinni zostać powiadomieni rodzice/prawni opiekunowie ucznia oraz

	policja w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy molestowania, ▪ wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny przeprowadza indywidualną rozmowę z uczniem (w obecności rodziców ustala przyczyny i okoliczności zdarzenia), ▪ dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, ▪ wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia, ▪ dyrektor szkoły w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ustali działania z udziałem psychologa dziecięcego lub pedagoga w celu zapewnienia opieki na uczennicą/ucznem.
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny: art. 197 § 3; art. 200 art. 200a; art. 200b;

7. Przypadek rozpowszechniania pornografii w szkole przez ucznia

4.7	PRZYPADEK ROZPOWSZECHNIANIA PORNOGRAFII W SZKOLE PRZEZ UCZNIA
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z rozpowszechnianiem materiałów o charakterze pornograficznym.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona.
Sposób działania	▪ W przypadku powzięcia przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie, w szkole należy bezzwłocznie powiadomić dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu. ▪ W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez sprawców zdarzenia. ▪ Dyrektor szkoły winien przekazać informację o stwierdzonym zagrożeniu pracownikom szkoły. ▪ Wychowawca klasy i pedagog/psycholog szkolny winien podjąć działania profilaktyczne wśród uczniów w celu wskazania zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań. ▪ Dyrektor winien wezwać do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia,

	który rozpowszechniał materiały pornograficzne. Wychowawca lub pedagog/psycholog szkolny winien przeprowadzić rozmowę z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.
--	---

8. Przypadek niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole

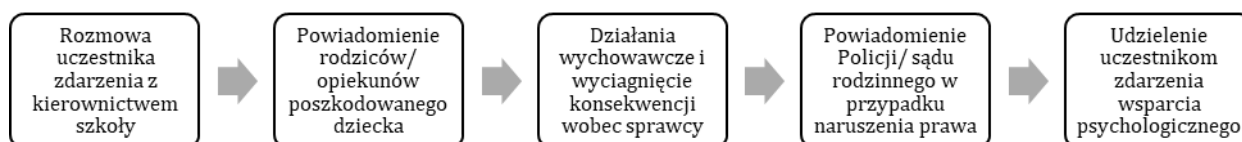
4.8	PRZYPADEK NIEPOKOJĄCYCH ZACHOWAŃ SEKSUALNYCH UCZNIÓW W SZKOLE
Cel	Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów, na wypadek zagrożenia wewnętrznego związanego z zachowaniami uczniów o charakterze seksualnym.
Osoby odpowiedzialne za zarządzanie	Dyrektor lub wicedyrektor szkoły. W przypadku ich nieobecności – osoba przez nich upoważniona,
Sposób działania	- Nauczyciel lub inny pracownik szkoły powinien powiadomić wychowawcę klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole, a jeżeli jest ich świadkiem, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą. - W przypadku, gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych, konieczne jest zapewnienie anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji, które mogą być związane z przemocą skierowaną wobec tego ucznia przez uczniów, którzy brali czynny udział w tego typu zachowaniach. - Wychowawca lub pedagog/ psycholog szkolny przeprowadza rozmowę z uczniem oraz informuje o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia. - Jeżeli przeprowadzenie rozmowy z uczniem nie jest wystarczające dla zmiany jego zachowań, wychowawca, pedagog lub psycholog szkolny przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim. - Wychowawca może wezwać rodziców/opiekunów prawnych ucznia do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem. - W sytuacji, kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole oraz gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przynoszą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji (np. uprawianie nierzędu), dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji Sąd Rejonowy Wydział Rodzinny i Nieletnich lub Policję – Wydział ds. Nieletnich. - Gdy zachowanie ucznia może świadczyć o popełnieniu przez niego

	przestępstwa (np. gwałtu), pedagog/psycholog szkolny w porozumieniu z dyrektorem szkoły po uprzednim powiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów ucznia, zawiadamia najbliższą jednostkę Policji, która dalej postępuje zgodnie ze swoimi procedurami. Pedagog/psycholog szkolny całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę. ▪ Jeżeli postępowanie świadczące o demoralizacji przejawia uczeń, który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych, czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez statut i/lub regulamin szkoły. ▪ W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 § 2 kodeksu karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.
--	---

V. PROCEDURY NA WYPADEK WYSTĄPIENIA ZAGROZEŃ BEZPIECZEŃSTWA CYFROWEGO

1. Reagowanie na zjawisko cyberprzemocy

Standardową procedurę reakcji w przypadku wystąpienia zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego prezentuje rysunek 1:

Rys. 1 Standard procedury reakcji na zagrożenie bezpieczeństwa cyfrowego

Źródło: Agnieszka Wrońska, Zuzanna Polak, Standard bezpieczeństwa online placówek oświatowych, str.25 NASK, 2015

5.1	CYBERPRZEMOC
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, Statut szkoły, Regulamin szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Cyberprzemoc – przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych, głównie Internetu oraz telefonów komórkowych. Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem sieci oraz podszywanie się w sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie:

	pocztą elektroniczną, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, media społecznościowe, grupy dyskusyjne, SMS i MMS ¹ .
Telefony alarmowe krajowe i lokalne	Dziecięcy Telefon Zaufania: Rzecznika Praw Dziecka 800 12 12 12 Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - 116 111, https://11611.pl/ Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci – 800 100 100, https://800100100.pl/ Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl, dyzurnet@dyzurnet.pl, 810 615 005.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Przypadek cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (np. innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele). W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie. Podziękować za zaufanie i zgłoszenie tej sprawy. - Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania przede wszystkim należy okazać wsparcie, z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktymizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do dyrekcji). - Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, na początku prosimy o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. strach przed byciem kapusiem, obawa o własne bezpieczeństwo). W każdej sytuacji w trakcie ustalania okoliczności trzeba ustalić charakter zdarzenia (rozmiar i rangę szkody, jednorazowość/powtarzalność). Realizując procedurę należy unikać działań, które mogłyby wtórnie stygmatyzować ofiarę lub sprawcę, np.: wywoływanie uczniów z lekcji, konfrontowanie ofiary i sprawcy, niewspółmierna kara, wytykanie palcami, etc. Trzeba dokonać oceny, czy zdarzenie wyczerpuje znamiona cyberprzemocy, czy jest np. niezbyt udanym żartem (wtedy trzeba podjąć działania profilaktyczne mające na celu nie dopuszczenie do eskalacji tego typu zachowań w stronę cyberprzemocy).
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń, etc.). W trakcie zbierania materiałów należy zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	Identyfikacja sprawcy(ów) często jest możliwa dzięki zebranych materiałom – wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą, analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niego cyberprzemoc. Jeśli ustalenie sprawcy nie jest możliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest to konieczne, należy skontaktować się z Policją. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18 roku życia (art. 202 par. 3 KK).
Aktywności wobec	Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny

¹ Jacek Pyżalski "Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży" Kraków 2012. Wojtasik Łukasz, „Cyberprzemoc – charakterystyka zjawiska”, w: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, „Jak reagować na cyberprzemoc? Poradnik dla szkół” <http://fdn.pl/sites/default/files/file/pdf/jak-reagowac-na-cyberprzemoc.pdf>

sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy). Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły (m. in. w statucie, kontrakcie, regulaminie). Szkoła może tu stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej” przemocy. Warto jednak rozszerzyć repertuar dostępnych środków, np. o czasowy zakaz korzystania ze szkolnej pracowni komputerowej w czasie wolnym i przynoszenia do szkoły akcesoriów elektronicznych (PSP, mp3) itp.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	W pierwszej kolejności należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i zaopiekowana przez dorosłych. Na poczucie bezpieczeństwa dziecka wpływa fakt, że wie ono, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu. Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy – należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji oraz że nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił ujawniając sytuację. Należy okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i że zostaną podjęte odpowiednie procedury interwencyjne. Należy poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła i sposobach, w jaki może zapewnić mu bezpieczeństwo. Należy pomóc ofierze (rodzicom ofiary) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych), zerwaniu kontaktu ze sprawcą, zadbanie o podstawowe zasady bezpieczeństwa on-line (np. nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie swojego wizerunku etc). Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zakończenia procedury. Warto monitorować sytuację, „czuwać” nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnionym incydencie cyberprzemocy. W działania wobec ofiary należy także włączyć rodziców/opiekunów ofiary – trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym o podmiotowym traktowaniu dziecka – mówiąc mu o tym i starając się uzyskać jego akceptację dla udziału rodziców. Jeśli dziecko nie wyraża zgody, należy omówić z nim jego obawy, a jeśli to nie pomaga powołać się na obowiązujące nas zasady i przekazać informację rodzicom. W trakcie rozmowy z dzieckiem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog szkolny, poradnia psychologiczno-pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy Policji.
Aktywności wobec świadków	Należy zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza, jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc. W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię dla ich uczuć – obawy przed przypięciem łatki „donosiciela”, strachu przed staniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania Policji i sądu rodzinnego – procedura powinna umożliwiać rozwiązanie sytuacji problemowej na poziomie pracy wychowawczej szkoły. Szkoła powinna powiadomić odpowiednie służby (np. sąd rodzinny), gdy wykorzysta wszystkie dostępne jej środki wychowawcze (rozmowa z rodzicami, konsekwencje z statutu i/lub regulaminu wobec ucznia) i interwencje

	pedagogiczne, a ich zastosowanie nie przynosi pożądanych rezultatów (np. nie ma zmian postawy ucznia). Kontakt z Policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo (np. groźby karalne, świadome publikowanie nielegalnych treści, rozpowszechnianie nagich zdjęć z udziałem małoletnich). Za zgłoszenie powinien odpowiadać dyrektor szkoły.
Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi	Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów. Do podjęcia takiego działania stymuluje administratora serwisu art. 14 Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. z 2019 r. poz. 123).

2. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych i nielegalnych

5.2	DOSTĘP DO TREŚCI SZKODLIWYCH, NIEPOŻĄDANYCH I NIELEGALNYCH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, Statut szkoły, Regulamin szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrażające przemoc i promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawoływanie do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych).
Telefony/kontakty alarmowe krajowe	Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl, tel. 801 615 005, Policja 997
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy: (1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami. W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w Internecie lub w komputerze dziecka. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W przypadku sytuacji (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś (2) należy rozważyć zgłoszenie incydentu na Policję oraz zgłosić go do serwisu Dyżurnet (dyzurnet.pl).
Identyfikacja sprawcy(-ów)	W identyfikacji sprawców kluczowe znaczenie odgrywać będą zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim występują na ogół: twórca treści (np. pornografia) oraz osoby, która udostępniły je dziecku. Często osobami tymi są rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców lub

	opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.
Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	W przypadku udostępniania (szerowania, dzielenia się) treści opisanych wcześniej jako szkodliwych/ niedozwolonych/nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia przez ucznia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłwić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na Policję.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Dzieci - ofiary i świadków zdarzenia – należy od pierwszego etapu interwencji - otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać w warunkach jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W jej trakcie należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści. Należy koniecznie powiadomić ich rodziców lub opiekunów prawnych o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach z wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz udzielającymi wsparcia. W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki nastąpił kontakt dziecka z nimi. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuszanie ich dziecku przez innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego. Np. kontakty z osobami handlującymi narkotykami czy proces rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.
Aktywności wobec świadków	W przypadku, gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie, czy szkole, wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadku naruszenia prawa np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka - niezwłocznie powiadomić Policję.
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

3. Naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego bądź z prawem wykorzystania danych osobowych wizerunku dziecka i pracownika szkoły

5.3	NARUSZENIA PRYWATNOŚCI DOTYCZĄCE NIEODPOWIEDNIEGO BĄDŹ NIEZGODNEGO Z PRAWEM WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH LUB WIZERUNKU DZIECKA I PRACOWNIKA SZKOŁY
------------	---

Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny (art. 190a), RODO ² .
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Zagrożenie to polega na naruszeniu prywatności dziecka lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka i pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, iż podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem. Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź fotomontaż), szantażu (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających dobry wizerunek ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary) Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Gdy sprawcą jest uczeń - kolega ofiary ze szkoły czy klasy, uczniowie lub rodzice winni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą lub Szkolnym Mentorem Bezpieczeństwa Cyfrowego. W przypadku, gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice winni skontaktować się bezpośrednio z Policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem Karnym ściganie następuje tu na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawcy będzie uzyskanie dowodów, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania - w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze lub sms). Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności - w działaniu tym ucznia powinna wspierać osoba dorosła. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary, bądź w innych celach niezgodnych z prawem należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody musi odbywać się za zgodą Policji (o ile została powiadomiona). Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów <i>online</i> lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia. O czynach niezgodnych z prawem należy powiadomić Policję.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz na spełnianie przesłanki, iż sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej należy je zabezpieczyć i przekazać Policji. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać winna Policja.

² ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej.

	W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo –profilaktycznych uzgodnionych rodzicami.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego – w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania profilaktyczne , zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinno być zadośćuczynienie osobie poszkodowanej. Celem takich działań winno być nie tylko nabycie odpowiedniej wiedzy przez ucznia na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, ale trwała zmiana jego postawy na akceptującą szacunek dla wizerunku i prywatności. Działania takie szkoła winna podjąć niezależnie od powiadomienia Policji/ sądu rodzinnego. Dyrekcja szkoły winna podjąć decyzje w sprawie powiadomienia o incydencie Policji, biorąc pod uwagę rodzaj czynu oraz wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu , opinie wychowawcy i pedagoga. Dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej radcy prawnego.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Nieletnią ofiarę incydentów należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi - opieką pedagogiczno-psychologiczną i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z Internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym). Jeśli kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane tylko jej i rodzicom, szkoła winna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.
Aktywności wobec świadków	Gdy kradzież tożsamości, bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę naruszania wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi oraz odpowiedzialność prawną.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	Gdy naruszenie prywatności, czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice ucznia winni o tym powiadomić Policję.
Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi	W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych wobec ofiary, można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

4. Zagrożenia dla zdrowia dzieci w związku z nadmiernym korzystaniem z Internetu

5.4	ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA DZIECI W ZWIĄZKU Z NADMIERNYM KORZYSTANIEM Z INTERNETU
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe.

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Infoholizm (sieciholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) i portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności, oraz osłabianiu relacji rodzinnych i społecznych.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	W przypadku nadmiernego korzystania z komputera lub podejrzenia infoholizmu konieczne jest podejmowanie działań pomocowych - głównie skierowanie ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej. Kluczowe są tutaj pozostałe objawy wskazane wyżej. Nauczyciele w szkole także powinni zainteresować się przypadkami dzieci nieangażujących się w życie klasy, a poświęcającymi wolne chwile na kontakt <i>online</i> lub przychodzącymi do szkoły po nieprzespanej nocy. Rzadziej zgłoszeń można się spodziewać od rówieśników dziecka nadmiernie korzystającego z sieci.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Reakcja szkoły powinna polegać w pierwszych krokach na ustaleniu skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka (np. gorsze oceny w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami). Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu - z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub bez – wyłącznie w szkole.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką pedagoga/psychologa szkolnego. Pierwszym jej etapem będzie rozmowa (rozmowy) ze specjalistą, która pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia w nałóg (np. sytuacja domowa, brak sukcesów edukacyjnych w szkole, izolacja w środowisku rówieśniczym) i ukazać specyfikę przypadku. Każde dziecko, u którego podejrzewa się nałóg korzystania z Internetu powinno zostać profesjonalnie zdiagnozowane za zgodą rodziców/opiekunów prawnych przez psychologa szkolnego lub. Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną. Dziecku w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny - o jego sytuacji i specyfice uwarunkowań osobistych powinni zostać powiadomieni wszyscy uczący go i oceniający nauczyciele. Z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka należy omówić wspólne rozwiązania trudnej sytuacji. Tylko synergiczne współdziałanie rodziców i szkoły może zagwarantować powodzenie podejmowanych działań wspierających dziecko.
Aktywności wobec świadków	Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy dziecka, należy im w rozmowie zwrócić uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów Internetu oraz zaapelować o wsparcie dla dziecka dotkniętego problemem.
Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi	W przypadku zdiagnozowania przez psychologa uzależnienia od korzystania z zasobów Internetu dziecko powinno zostać skierowane we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny.

5. Nawiązywania niebezpiecznych kontaktów w Internecie

5.5	NAWIĄZYWANIE NIEBEZPIECZNYCH KONTAKTÓW W INTERNECIE - UWODZENIE, ZAGROŻENIE PEDOFILIĄ
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny, art. 200, 200a par 1 i 2, art. 286 par.1
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Zagrożenie obejmuje kontakty osób dorosłych z małoletnimi w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).
Telefony alarmowe krajowe	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży - 116 111 , https://116111.pl/ Telefon dla Rodziców i Nauczycieli w sprawie Bezpieczeństwa Dzieci – 800 100 100 , https://800100100.pl/ Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl , dyzurnet@dyzurnet.pl , 801 615 005
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni dziecka lub osoby zajmujące się „poszukiwaniem pedofili”. W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim - na Policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary. Kluczowe znaczenie w działaniach szkoły ma czas reakcji - szybkość przeciwdziałania zagrożeniu ze względu na niezwykle szkodliwe konsekwencje realizacji kontaktu <i>online</i> , przeradzającego się w zachowania w świecie rzeczywistym: uwiedzenie i wykorzystanie seksualne, kidnaping, a także wyłudzenie pieniędzy czy przedmiotów dużej wartości. W przypadkach niebezpiecznych kontaktów inicjowanych w Internecie może dochodzić do zagrożenia życia i zdrowia dziecka, szantażu i przymusu realizacji czynności seksualnych.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej dowody działania dorosłego sprawcy uwiedzenia (zapisy rozmów w komunikatorach, na portalach społecznościowych; zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail). Jednocześnie – bezzwłocznie - należy dokonać zawiadomienia na Policji o wystąpieniu zdarzenia.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez Internet.
Aktywności wobec sprawców ze szkoły/ spoza szkoły	Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ew. świadkami.
Aktywności wobec	W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu – np. w celu

ofiar zdarzenia	werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także werbunku do grupy terrorystycznej należy przed wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobne wsparcie winno być udzielone w przypadku zaobserwowania anty zdrowotnych i zagrażających życiu zachowań uczniów (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań dzieci z inspiracją w Internecie należy powiadomić rodziców. Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczno-pedagogiczną we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej w warunkach komfortu psychicznego przez wychowawcę/ pedagoga/psychologa/osobę ze szkoły, do której dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je Policji. Należy upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej. Wszelkie działania szkoły wobec dziecka winny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą.
Aktywności wobec świadków	Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy docenić jego prospołeczną postawę.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwiedzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie Policji lub sąd rodzinny.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.

6. Seksting, prowokacyjne zachowania i aktywność seksualna jako źródło dochodu osób nieletnich

5.6	SEKSTING, PROWOKACYJNE ZACHOWANIA I AKTYWNOŚĆ SEKSUALNA JAKO ŹRÓDŁO DOCHODU OSÓB NIELETNICH
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny (art. 191a i 202).
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą	Seksting to przesyłanie drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub publikowanie np. na portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć, o kontekście seksualnym, erotycznym.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia	Zgłoszeń przypadków sekstingu dokonują głównie rodzice lub opiekunowie prawni dziecka - ofiary. Czasami informacja dociera do szkoły bezpośrednio od ucznia lub

i ustalenie okoliczności zdarzenia	z grona bliskich znajomych dziecka. W rzadkich wypadkach nauczyciele i inni pracownicy szkoły sami identyfikują takie zdarzenia w sieci. Delikatny charakter sprawy, a także odpowiedzialność karna sprawcy, wymagają zachowania daleko posuniętej dyskrecji i profesjonalnej reakcji. Niekiedy zgłoszenia dokonują ofiary lub osoby je znające.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Wyróżniamy 3 podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania: Rodzaj 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej. Rodzaj 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie. Rodzaj 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób w celu upokorzenia osoby na nich zaprezentowanej – lub zostają rozpowszechnione omyłkowo, jednak są zastosowane jako narzędzie cyberprzemocy.
Identyfikacja sprawcy (-ów)	Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów - przesyłanych zdjęć, czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a). Jako, że seksting jest karalny, skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców zaproszonych do szkoły. Rodzaj 1. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało ostrzejsze konsekwencje, w tym prawne. Rodzaj 2. Niektóre tego typu materiały mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektorze placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu na Policję. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (art. 202 Kodeksu Karnego), dlatego też dyrektor placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu na Policję i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi. Rodzaj 3. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy, należy dodatkowo zastosować procedurę: Cyberprzemoc.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Pierwszą reakcją szkoły i rodziców, obok dokumentacji dowodów, winno być otoczenie opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych, w przypadku upublicznienia przypadku sekstingu w środowisku rówieśniczym. Rozmowa na temat identyfikacji potencjalnego sprawcy powinna być realizowana w warunkach komfortu psychicznego dla dziecka – ofiary sekstingu, z szacunkiem dla niego.
Aktywności wobec świadków	Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym – np. poprzez media społecznościowe czy MMS do uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację w portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na

	dotkliwe kary.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu Policji lub sądu rodzinnego.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich decyzję powinien podjąć psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary.

7. Bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, szkodliwych reklam

5.7	BEZKRYTYCZNA WIARA W TREŚCI ZAMIESZCZONE W INTERNECIE, NIEUMIEJĘTNOŚĆ ODRÓŻNIENIA TREŚCI PRAWDZIWYCH OD NIEPRAWDZIWYCH, SZKODLIWOŚĆ REKLAM
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – prawo oświatowe.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie za prawdę też publikowanych w forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach. Taka postawa dzieci prowadzić może do zagrożeń życia i zdrowia (np. stosowania wyniszczającej diety, samookaleczeń), skutkować rozczarowaniami i porażkami życiowymi (w efekcie korzystania z fałszywych informacji), utrudniać lub uniemożliwiać osiąganie dobrych wyników w edukacji (korzystanie z upraszczających i zawężających temat „ściągi” i „bryków”), a także utrwalenia się u ucznia ambiwalentnych postaw moralnych.
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	Uczniowie nie umiejący odróżniać prawdy od fałszu informacji publikowanych w Internecie winni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często taka postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych, każdorazowo winno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i sprostowane.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i - w miarę możliwości - rozpowszechnienie ich w Internecie, w portalach o zbliżonej tematyce.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia i	Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne - edukację medialną (informacyjną), np. w trakcie zajęć nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego,) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole lub lekcji ukierunkowanych

świadków	na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji informatycznych. Edukacja medialna może być prowadzona również na zajęciach pozalekcyjnych.
-----------------	---

8. Łamanie prawa autorskiego

5.8	ŁAMANIE PRAWA AUTORSKIEGO
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Kodeks Karny
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Ryzyko poniesienia odpowiedzialności cywilnej lub karnej z tytułu naruszenia prawa autorskiego albo negatywnych skutków pochoptego spełnienia nieuzasadnionych roszczeń (tzw. <i>copyright trolling</i>).
SPOSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	W zależności od okoliczności oraz zaawansowania problemu, w którym doszło do ujawnienia sprawy, zdarzenie może zostać zgłoszone w sposób nieformalny (ustnie, telefonicznie, pocztą elektroniczną, na zamkniętym lub publicznym forum internetowym, na piśmie w postaci wezwania podpisanego przez domniemanego uprawnionego lub jego pełnomocnika) lub formalny (w postaci doręczenia odpisu pozwu lub innego pisma urzędowego np. wezwania z Policji lub prokuratury). Przyjęcie zgłoszenia dokonane w sposób nieformalny powinno zaowocować powstaniem bardziej formalnego śladu, w postaci np. notatki służbowej, zakomunikowania przełożonemu itd. w zależności od wagi sprawy. Na wstępnym etapie należy przede wszystkim unikać wdawania się w argumentację, pochoptego przyznawania roszczeń lub spełniania żądań, piętnowania domniemanych sprawców itd. bez ustalenia wszystkich okoliczności sprawy, w razie potrzeby w konsultacji z prawnikiem. Prawo autorskie jest regulacją skomplikowaną, a sądy decydują w sprawach o naruszenie praw autorskich często w bardzo odmienny sposób, dlatego w większości przypadków uzyskanie fachowej pomocy prawnej jest wysoce wskazane. Najczęstszym przypadkiem, w którym szkoła może zetknąć się z problemem naruszenia praw autorskich jest użycie materiałów prawnie chronionych na stronach internetowych szkoły, poza zakresem dozwolonego użytku, przez jej pracowników bądź uczniów. W przypadku naruszeń dokonanych przez uczniów szkoła nie może występować w roli sędziego - dochodzenie roszczeń należy pozostawić osobom uprawnionym. Szkoła powinna na każdym etapie skupić się na swojej roli edukacyjno-wychowawczej poprzez organizację lekcji na temat praw autorskich, zwracając przy tym uwagę, że powinny one rzeczowo i konkretnie informować, jakie czyny są dozwolone, a jakie zabronione prawem.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Należy zebrać informacje przede wszystkim o: - osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.), - wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku). Należy zweryfikować wszystkie informacje podawane przez zgłaszającego lub inne osoby. Jeżeli np. powołuje się on na toczące się w sprawie postępowanie karne, należy

	podjąć kontakt z odpowiednimi służbami celem ustalenia, czy takie postępowanie faktycznie się toczy, czego dokładnie dotyczy i jaka jest w nim rola poszczególnych osób. Taki kontakt najlepiej przeprowadzać za pośrednictwem adwokata lub radcy prawnego. Należy sprawdzić, czy okoliczności podane w zgłoszeniu faktycznie miały miejsce i czy powoływane tam dowody nie zostały zmanipulowane.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest, co do zasady, z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być Policja i prokuratura. Szkoła nie powinna wyręczać tych organów w ich rolach ani też wkraczać w ich kompetencje. Szkoła powinna skupić się na swojej roli wychowawczej i edukacyjnej, wykorzystując otrzymanie zgłoszenia rzekomego naruszenia do przekazania zaangażowanym osobom (a być może i wszystkim uczniom, nauczycielom i opiekunom) wiedzy na temat tego, jak faktycznie prawo reguluje tę konkretną sytuację.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Zasadniczo o dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony (tzn. autor lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie). Szkoła powinna natomiast podjąć działania o charakterze edukacyjno-wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.
Aktywności wobec ofiar zdarzenia	Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub inne kompromisowe zakończenie powstałego sporu. Np. w przypadku, gdy ofiarą jest osoba ze szkoły, autorytet szkoły może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń. Z kolei w przypadku, gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.
Aktywności wobec świadków	Stosownie do okoliczności, należy samodzielnie zebrać ich zeznania lub zadbać, aby zostały one zebrane przez uprawnione organy.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	Ponieważ, co do zasady dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń zależy od decyzji uprawnionego, to uprawniony musi samodzielnie zdecydować czy zawiadamiać Policję lub składać powództwo. Stosownie do wskazanej wyżej roli mediatora, szkoła powinna zaangażować się natomiast przede wszystkim w ułatwianie zakończenia sporu bez takiej eskalacji.
Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi	Warto rozważyć zorganizowanie szkoleń lub warsztatów z zakresu prawa autorskiego w intencji dla wszystkich zainteresowanych osób w szkole.³
Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi	Zależnie od okoliczności, może być wskazana asysta sprawcy bądź ofiary przy kontakcie z tego typu podmiotami, np. w celu zablokowania dostępu do utworu umieszczonego w Internecie z naruszeniem prawa. Ponadto, stosownie do przepisów prawa, tego typu usługodawcy mogą zostać zobowiązani do przekazania szczegółów dotyczących naruszenia dokonanego z użyciem ich usług (do czego jednak może być potrzebne postanowienie sądowe).

³ Można skorzystać m.in. z materiałów edukacyjnych (scenariusze zajęć, podręczniki) dostępnych na stronach <http://prawokultury.pl/>, <http://edukacjamedialna.edu.pl> oraz <http://www.legalnakultura.pl/pl>. Fundacja Nowoczesna Polska prowadzi nieodpłatną pomoc w sprawach prawno-autorskich - w każdy poniedziałek w godz. 15-17 pod numerem tel. +48 739 231 233 oraz przez Internet <https://prawokultury.pl/pierwsza-pomoc/pytanie/>

9. Zagrożenia bezpieczeństwa technicznego sieci, komputerów i zasobów online

5.9	ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA TECHNICZNEGO SIECI, KOMPUTERÓW I ZASOBÓW ONLINE
Podstawy prawne uruchomienia procedury	Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe. Statut szkoły, Regulamin szkoły.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą (opis)	Kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spectrum problemów: (1) ataki przez wirusy, robaki i trojany, (2) ataki na zasoby sieciowe (hakerstwo, spyware, crimeware, exploit, ataki słownikowe i back door, skanowanie portów, phishing, pharming, sniffing, spoofing, ataki Denial of service (DoS, DDoS rootkit) i ataki socjotechniczne. Na styku z zagadnieniami technicznymi lokalizują się zagrożenia wynikające z nieprawidłowych i szkodliwych zachowań użytkowników np. używanie łatwych do odgadnięcia haseł, pozostawianie komputerów włączonych bez opieki, czy brak zabezpieczeń na wypadek braku energii elektrycznej.
SPÓSÓB POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA ZAGROŻENIA	
Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia	W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę cyfrową szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.
Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów	Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego powinien zostać zawarty w dokumencie „polityka bezpieczeństwa cyfrowego” danej szkoły stanowiącej element Szkolnego Planu Zapewnienia Bezpieczeństwa Cyfrowego . W części przypadków szkoła poradzi sobie we własnym zakresie, w niektórych konieczne będzie skorzystanie z zewnętrznego wsparcia wyspecjalizowanych firm.
Identyfikacja sprawcy(-ów)	Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji, gdy incydent spowodował szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych należy powiadomić Policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.
Aktywności wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły	Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, o zaistniałej sytuacji należy powiadomić ich rodziców, zaś wobec nich podjąć działania wychowawcze. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w e-dzienniku szkoły), należy taki przypadek zgłosić na Policję.
Aktywności wobec świadków	O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i zaprezentować podjęte sprawnie działania, tak przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo-edukacyjne wobec dzieci.
Współpraca z Policją i sądami rodzinnymi	W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent na Policji.
Współpraca ze służbami	W przypadkach zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez trojany) lub strat (np. utrata danych z e-dziennika) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego

społecznymi i placówkami specjalistycznymi	wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.
---	---

VI. TRUDNOŚCI WYCHOWAWCZE

1. Postępowanie w przypadku zaistnienia kryzysu emocjonalnego u ucznia.

1. Każdy uczeń, który zauważy zmiany w zachowaniu ucznia tj.: obniżenie nastroju, apatia, impulsywność, gwałtowne zmiany nastroju, zachowania agresywne, ma obowiązek powiadomić wychowawcę. Wychowawca przeprowadza obserwację oraz rozmowę z uczniem w celu ustalenia przyczyn zmiany zachowania ucznia. W przypadku trudności z ich ustaleniem, sprawę przekazuje pedagogowi lub psychologowi. Sporządza notatkę służbową.
2. W trudnych sytuacjach, wychowawca, pedagog lub psycholog przeprowadzają diagnozę sytuacji ucznia (rozmowa, obserwacja, analiza postępowania ucznia w szkole, kontaktów z kolegami).
3. Jeżeli trudności ucznia nie są związane z życiem szkolnym, a mają źródło sytuacji rodzinnej, pedagog lub psycholog kontaktuje się z opiekunem dziecka w celu przeprowadzenia rozmowy i powiadomienia go o zaobserwowanej sytuacji. O swoich spostrzeżeniach wychowawcę klasy, do której ten uczeń uczęszcza.
4. W przypadku uzyskania poufnych informacji, osoby interweniujące są zobowiązane do szczególnej dyskrecji.
5. W przypadku powzięcia podejrzenia lub informacji, że uczeń może być obiektem działań niezgodnych z prawem (molestowanie, maltretowanie, demoralizacja o podejmowanych czynnościach musi być powiadomiony dyrektor szkoły oraz organy do tego powołane (sąd, policja, opieka społeczna). Za ten etap działań odpowiedzialny jest pedagog szkolny.
6. Pedagog szkolny zobowiązany jest sporządzić dokumentację i założyć poufną teczkę dla ucznia.
7. Dalsze postępowanie z uczniem ustala zespół do tego powołany (pedagog, psycholog, wychowawca ewentualnie instytucje wspomagające).

2. Postępowanie w przypadku samowolnego opuszczenia szkoły przez ucznia

1. W przypadku samowolnego opuszczenia zajęć przez ucznia nauczyciel, na którego zajęciach miało to miejsce, zobowiązany jest zaznaczyć nieobecność ucznia na lekcji oraz niezwłocznie powiadomić wychowawcę, pedagoga lub dyżurującego dyrektora.

2. Wychowawca, pedagog lub dyżurujący dyrektor powiadamia telefonicznie o zaistniałej sytuacji rodzica/prawnego opiekuna.
3. W przypadku braku kontaktu z rodzicami/prawnymi opiekunami, powiadamia się policję.

3. Postępowanie w przypadku przemocy fizycznej i słownej

Przemoc fizyczna- szarpanie, popychanie, kopanie, pobicie, świadome i celowe bójki.

Przemoc słowna - wyzywanie, obrażanie.

1. W przypadku agresji fizycznej wobec ucznia z uszkodzeniem ciała, nauczyciel udziela poszkodowanemu pierwszej pomocy i w razie konieczności wzywa pielęgniarzkę lub pogotowie ratunkowe.
2. W zależności od wagi incydentu nauczyciel, który jest świadkiem przemocy fizycznej lub słownej jest zobowiązany:
 - podejść do uczniów i zdecydowanie powiedzieć „STOP”,
 - rozłączyć i wyciszyć uczniów biorących udział w zdarzeniu,
 - przeprowadzić krótką rozmowę z uczestnikami incydentu i ze świadkiem (jeżeli jest),
 - wezwać osobę z zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (pedagoga, psychologa) i poinformować dyrektora,
 - sporządza notatkę z przebiegu zdarzenia i przekazuje wychowawcy.
3. Pedagog (psycholog) po przeprowadzeniu rozmowy zobowiązany jest:
 - ustalić przyczynę zdarzenia,
 - sporządzić notatkę z zaleceniami względem uczniów dla wychowawcy,
 - w szczególnych przypadkach, przeprowadzić rozmowę z rodzicami i przekazać, im uwagi na temat zachowania dziecka.
4. Wychowawca informuje o zajściu rodziców. W zależności od wagi sytuacji telefonicznie, elektronicznie lub osobiście.
5. Wychowawca przekazuje zalecenia pedagoga dotyczące danego ucznia nauczycielom pracującym z dzieckiem.

4. Postępowanie nauczyciela z uczniem sprawującym trudności wychowawcze

1. Nauczyciel – wychowawca przeprowadza diagnozę sytuacji szkolnej i rodzinnej uczniów na początku roku szkolnego.
2. Podejmuje działania wychowawcze zmierzające do eliminacji trudności i rozwiązywania problemów szkolnych ucznia.
3. Informuje rodziców o istniejących trudnościach, zapoznaje ich ze swoim planem działań, jednocześnie zobowiązuje rodziców do rzetelnej współpracy.
4. Nauczyciel - wychowawca wraz z pedagogiem szkolnym opracowują plan naprawczy w celu przezwyciężenia trudności wychowawczych jakie sprawia uczeń, a także podpisuje kontrakt pomiędzy nauczycielem uczniem a rodzicami.

5. W trudnych i uporczywych przypadkach wychowawca przedstawia swój problem na zespole wychowawczym, który opracowuje wraz z nim szczegółowy plan pracy wychowawczej z uczniem.
6. W uzasadnionych przypadkach wychowawca zaleca przeprowadzenie badań w poradni psychologiczno-pedagogicznej.
7. W przypadku braku zgody rodziców na przeprowadzenie badań w poradni, w przypadku zachowań ucznia zagrażających bezpieczeństwu innych, nauczyciel postępuje zgodnie z procedurą dotyczącą postępowania z uczniem agresywnym.
8. Nauczyciel – wychowawca dwa razy w roku przedstawia na posiedzeniu rady pedagogicznej działania i ich skutki podjęte wobec uczniów, którzy sprawiają trudności wychowawcze.

5. Postępowania w przypadku wystąpienia u ucznia zachowań depresyjnych lub świadczących o przeżywanym kryzysie

1. Każdy nauczyciel lub pracownik szkoły, który zauważy wystąpienie u ucznia niepokojących zachowań tzn.:
 - blizny, zadrapania, skaleczenia, siniaki o niewiadomym pochodzeniu;
 - ślady krwi na ubraniu;
 - liczne, częste opatrunki;
 - noszenie ubrań z długimi rękawami, nogawkami, które mogą ukryć rany, nieadekwatnie do pogody;
 - unikanie aktywności, podczas których mogą zostać odsłonięte rany, blizny (przebieranie się, zajęcia na basenie itp.);
 - noszenie przy sobie ostrych narzędzi (żyłetki, nożyki, agrałki, pinezki);
 - spędzanie długiego czasu w toalecie, w odosobnionych miejscach lub inne zachowania odbiegające od przeciętnych zachowań rówieśników jak np.:
 - zachowania ryzykowne (skakanie z wysokości, przebieganie przez ulicę, prowokowanie w sferze seksualnej);
 - sięganie po alkohol, narkotyki;
 - prace szkolne o tematyce fizycznego zranienia, bólu, krwi, smutku;
 - nagłe zmiany w kontaktach z rówieśnikami, w zainteresowaniach;
 - stany depresyjne (przedłużający się smutek, przygnębienie, wycofanie, izolacja);
 - skrajne, impulsywne, silne reakcje (lęku, gniewu, rozpacz) emocjonalne na trudne sytuacje;
 - niska samoocena i niechęć wobec siebie;
 - deklarowany, połączony z przejawami frustracji brak porozumienia z bliskimi osobami;
- ma obowiązek zgłosić ten fakt wychowawcy klasy.

2. Wychowawca wraz z pedagogiem lub psychologiem szkolnym niezwłocznie ustalają kolejność działań, które należy wykonać w danej sytuacji, oraz ustalają odpowiedzialnego za każde z nich. Ustalenia powinny być zaprotokołowane, a z poszczególnych działań należy sporządzić notatki- przechowywane w teczce klasy (początkowo, a potem w założonej teczce ucznia).

Do działań takich należą:

- a) rozmowy ze świadkami lub bliskimi znajomymi ucznia,

- b) rozmowy z osobą zgłaszającą problem,
 - c) rozmowy z innymi nauczycielami uczącymi w danej klasie lub innymi pracownikami szkoły,
 - d) przeprowadzenie rozmowy z uczniem przez osobę prowadzącą sprawę z zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, poinformowanie go o konieczności przeprowadzenia rozmowy z rodzicami (ewentualnie ustalenie, z którymś z rodziców), oraz natychmiastowe ustalenie z uczniem i wychowawcą doraźnych form pomocy na terenie szkoły .
3. Wychowawca (członek zespołu pomocy psychologiczno-pedagogicznej po uzgodnieniu z wychowawcą) wzywa rodziców ucznia w celu przekazania im informacji o ustaleniach i podjętych działaniach doraźnych, oraz pisemnie obliguje ich do natychmiastowego podjęcia diagnozy i leczenia dziecka.⁽¹⁾
4. W przypadku nie wywiązania się rodziców ucznia z podjętego zobowiązania w ustalonym terminie szkoła ma obowiązek niezwłocznie poinformować sąd o zaistniałej sytuacji.

6. Postępowanie w przypadku gdy uczeń deklaruje chęć popełnienia samobójstwa

W przypadku uzyskania informacji, że uczeń deklaruje chęć popełnienia samobójstwa **każdy pracownik szkoły ma obowiązek :**

1. Pozostać z uczniem do momentu przybycia wychowawcy klasy lub innej osoby dorosłej wezwanej w trybie pilnym telefonicznie lub przez innego ucznia.
2. Poinformować o zaistniałej sytuacji dyrektora oraz psychologa lub pedagoga szkolnego.
3. Dyrektor placówki lub osoba pełniąca jego obowiązki ustala kto przejmuje opiekę nad uczniem (powinny to być dwie osoby dorosłe).
4. Dyrektor lub osoba pełniąca jego obowiązki powiadamia rodziców ucznia i wzywa pogotowie.
5. Rodzice ucznia podpisują zobowiązanie do podjęcia konsultacji i leczenia dziecka.
6. Dyrektor powołuje zespół kryzysowy, który ustala kolejne kroki niezbędne do podjęcia wobec innych uczniów.
7. Dyrektor w porozumieniu z zespołem kryzysowym oraz rodzicami ucznia (ewentualnie terapeutą spoza szkoły wskazanym przez rodziców) ustala formy udzielanej mu dalszej pomocy na terenie szkoły.
8. Wszystkie działania podjęte wobec ucznia muszą być odnotowywane w notatkach służbowych i protokołach spotkań zespołu i znajdować się w dokumentacji ucznia.

7. Postępowanie nauczyciela na wycieczkach i zajęciach poza terenem szkoły w sytuacjach kryzysowych, trudnych wychowawczo, zagrożenia demoralizacją ucznia

1. Postępować zgodnie z procedurami opisanymi dla danego przypadku, uwzględniając możliwość realizacji każdej z nich w danych okolicznościach.
2. Natychmiast powiadomić Dyrektora szkoły.
3. W wypadku wyjazdu jednodniowego, Dyrektor szkoły decyduje o przerwaniu wycieczki i powrocie do Szkoły wszystkich uczestników

4. W wypadku wyjazdu kilkudniowego, Dyrektor szkoły decyduje o przerwaniu wycieczki i powrocie do szkoły wszystkich uczestników lub o obowiązkowym odebraniu z wyjazdu winnego ucznia przez jego rodziców lub o przekazaniu winowajcy miejscowej policji, skąd ma być odebrany przez swoich rodziców.

8. Postępowanie w sytuacji podejrzenia przemocy domowej wobec dziecka

• Nauczyciel:

W przypadku uzyskania informacji, że uczeń który, nie ukończył 18 lat, jest ofiarą przemocy w rodzinie nauczyciel powinien sporządzić notatkę służbową i przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy /pedagogowi szkolnemu/ dyrektorowi szkoły.

• Wychowawca:

1. Przeprowadza rozmowę z uczniem: buduje relację opartą na zaufaniu, wyjaśnia że bicie dzieci to łamanie prawa i poważna sprawa, która wymaga pomocy innych, zaufanych osób, np. lekarza lub pedagoga/psychologa szkolnego. Informuje również o konieczności kontaktu z rodzicami, gwarantując dziecku bezpieczeństwo. Wychowawca ucznia nie komunikującego się werbalnie zgłasza sprawę do rozpatrzenia przez zespół wychowawczy.
2. Nawiązuje pilnie kontakt z rodzicami (jednym z rodziców), informuje o stanie dziecka np. konieczności przebadania dziecka przez lekarza oraz o konsekwencjach prawnych stosowania przemocy wobec córki/syna.
3. Sporządza notatkę opisującą: wygląd dziecka, dolegliwości stan zdrowia, uzyskane informacje oraz podjęte przez siebie działania.
4. W dalszej pracy wychowawczej wspiera dziecko, zabiega o prawidłową integrację dziecka z zespołem klasowym, tworzy atmosferę bezpieczeństwa i pełnej akceptacji.
5. Systematycznie współpracuje z rodzicami, pedagogiem szkolnym i nauczycielami uczącymi dziecko.

• Pedagog szkolny we współpracy z nauczycielami i specjalistami pracującymi z dzieckiem (z zespołem wychowawczym):

W przypadku stwierdzenia, że problem krzywdzenia nie wymaga sięgnięcia po środki represji karnej wobec rodziny i izolowania od niej dziecka i że możliwa jest współpraca z rodzicami:

1. Pedagog szkolny wzywa do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia na zebranie zespołu wychowawczego.
2. W ramach pracy zespołu wychowawczego zawiera z rodzicami kontrakt o współpracy na rzecz poprawy sytuacji dziecka i rodziny.
3. Podejmuje działania wynikające z potrzeb dziecka i rodziny w kierunku:
 - wzmocnienia dziecka, udzielenia wsparcia w sytuacji kryzysowej i traumatycznej poprzez zapewnienie mu pomocy psychologiczno- pedagogicznej na terenie szkoły,
 - wspierania rodziny poprzez kierowanie do instytucji oferujących np. poradnictwo, konsultacje psychologiczne, terapię uzależnień, terapię dla sprawców przemocy, grupy wsparcia, warsztaty umiejętności wychowawczych,
 - pomocy w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych poprzez zastosowanie procedur mediacyjnych bądź kierowanie do mediatorów,
 - zabezpieczenia socjalnego poprzez kierowanie do instytucji oferujących: poradnictwo i warsztaty w zakresie metod poszukiwania prac, zorganizowani pomocy finansowej, rzeczowej, ciepłego posiłku w szkole itp.
4. Upoważniony przez dyrektora szkoły wypełnia „Niebieską Kartę Część A” wszczynając tym samym procedurę „Niebieskiej Karty”.

5. Oddelegowany przez dyrektora szkoły bierze czynny udział w pracach zespołu interdyscyplinarnego, który stworzy zintegrowaną strategię pomocy, monitoruje sytuację dziecka i rodziny.

6. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub odmawiają podjęcia działań proponowanych przez szkołę pedagog szkolny upoważniony przez dyrektora szkoły składa niezwłocznie zawiadomienie o podejrzeniu przestępstwa do Policji, Prokuratury lub wniosek o wgląd w sytuację rodziny do Sądu Rodzinnego i Nieletnich.

- **W przypadku zdiagnozowania bezpośredniego zagrożenia zdrowia lub życia dziecka:**

1. Dyrektor szkoły lub upoważniony przez niego pedagog szkolny powiadamia policję, wydział rodzinny i nieletnich sądu rejonowego oraz prokuraturę rejonową o popełnieniu przestępstwa. Równolegle powiadamia pracownika socjalnego w rejonie.

2. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.

Na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” dyrektor, nauczyciel-wychowawca lub pedagog szkolny – jako przedstawiciel oświaty – może wszcząć procedurę przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” i w ciągu 7 dni przekazać go przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. W przypadku podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie wobec dziecka, czynności podejmowane i realizowane w ramach procedury przeprowadzić należy w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego. Jeżeli osobą, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie wobec dziecka, jest któraś z tych osób, to działania z udziałem dziecka przeprowadza się w obecności osoby mu najbliższej i pełnoletniej oraz – w miarę możliwości – w obecności psychologa. Formularz powinien być wypełniony podczas rozmowy z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie. Rozmowa taka może odbyć się w placówce oświatowej lub w miejscu pobytu tej osoby.

VII. PROWADZENIE DOKUMENTACJI

1. Prowadzenie dokumentacji wychowawcy klasy, dotyczącej odbierania dziecka po zajęciach lekcyjnych, wycieczkach i imprezach

1. Wychowawca zbiera od rodziców/prawnych opiekunów oświadczenia według przyjętego przez szkołę wzoru (termin – do 30 września), w których rodzice/prawni opiekunowie wyrażają zgodę na samodzielne powroty dziecka ze szkoły po zajęciach dydaktycznych do domu, przejmując za nie odpowiedzialność w tym czasie.

2. Wychowawca zbiera od rodziców/prawnych opiekunów oświadczenia według przyjętego przez szkołę wzoru (termin – do 30 września), w których rodzice/prawni opiekunowie wyrażają zgodę na samodzielne powroty dziecka ze szkolnej wycieczki lub imprezy (zabawy) do domu, przejmując za nie odpowiedzialność w tym czasie.

3. W przypadku nie wyrażenia zgody na samodzielne powroty dziecka ze szkoły lub/i ze szkolnej wycieczki, imprezy, rodzice/prawni opiekunowie wskazują osoby upoważnione do odbierania dziecka.

4. Wychowawca gromadzi i przechowuje oświadczenia w teczce wychowawcy do końca roku szkolnego.

5. Sporadyczny samodzielny powrót dziecka, ucznia klas I-III, udokumentowany jest stosownym oświadczeniem, które mają obowiązek złożyć rodzice/prawni opiekunowie. Wychowawca informuje o tym innych nauczycieli, prowadzących ostatnią lekcję w klasie.
6. Wychowawca zamieszcza w dzienniku listę dzieci uczęszczających na odbywające się w szkole zajęcia pozalekcyjne. Czas oczekiwania na zajęcia pozalekcyjne uczniowie klas I-III spędzają w świetlicy. Rodzic zobowiązany jest wówczas wypełnić kartę świetlicy.
7. Uczniowie klas IV-VIII, których rodzice/prawni opiekunowie nie wyrazili zgody na samodzielny powrót po zajęciach dydaktycznych ze szkoły do domu, są odbierani zgodnie z zasadami ustalonymi z wychowawcą.
8. Procedura gromadzenia wyżej wymienionej dokumentacji powtarzana jest w każdym roku szkolnym.

2. Postępowanie w sytuacji, gdy nauczyciel podejrzewa, że dziecko odbiera rodzic będący pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających

1. W przypadku, gdy stan osoby upoważnionej zamierzającej odebrać dziecko wskazuje na spożycie alkoholu lub osoba ta przejawia agresywne zachowanie i nie jest ona w stanie zapewnić dziecku bezpieczeństwa, nauczyciel odmawia wydania dziecka.
2. Nauczyciel powiadamia niezwłocznie o zaistniałej sytuacji drugiego rodzica lub inną upoważnioną do odbioru dziecka osobę.
3. Nauczycielka powiadamia o zdarzeniu dyrektora, który podejmuje ewentualnie decyzje o powiadomieniu Policji lub podejmuje inne działania.
4. W przypadku nie odebrania dziecka w godzinach pracy przedszkola lub świetlicy dyrektor placówki może po konsultacji z najbliższą jednostką Policji podjąć decyzję o dalszych krokach.
5. Po rozeznaniu przez Policję sytuacji domowej dziecka – dyrektor podejmuje decyzję o odprowadzeniu dziecka do domu osób spokrewnionych.
6. W innym przypadku wspólnie z Policją podejmuje decyzję dotyczącą dalszego postępowania w danej sytuacji (np. zabrania dziecka do pogotowia opiekuńczego).
7. Jeżeli powtarzają się przypadki, w których rodzic, (opiekun prawny odbierający dziecko z przedszkola) znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków, to wychowawca jest uprawniony do rozpoznania sytuacji rodzinnej dziecka.
8. Po zdarzeniu dyrektor przeprowadza rozmowę z rodzicami w celu wyjaśnienia zaistniałej sytuacji oraz zobowiązuje ich do przestrzegania zasad odbierania dziecka.
9. W przypadku, gdy sytuacja zgłaszana się po dziecko rodzica/ opiekuna w stanie nietrzeźwości powtarza się, dyrektor powiadamia pisemnie Policję, wydział rodzinny sądu rejonowego.
10. Z przebiegu zaistniałej sytuacji nauczyciel sporządza protokół zdarzenia, podpisany przez świadków, który zostaje włączony do dokumentacji.
11. W przypadku powtarzania się takich sytuacji dyrektor w porozumieniu z Radą Pedagogiczną podejmuje decyzję o zawiadomieniu sądu rodzinnego o niewydolności wychowawczej rodziny.

VIII. ORGANIZACJA ZAJĘĆ

1. Organizacja imprez i uroczystości szkolnych

1. Nauczyciele szkoły organizują imprezy, dyskoteki i uroczystości, które mogą mieć charakter działań klasowych, między klasowych, środowiskowych, międzyszkolnych.
2. Imprezy odbywają się zgodnie z harmonogramem, opracowanym we wrześniu każdego roku szkolnego przez przewodniczących zespołów przedmiotowych, wychowawczego i kształcenia zintegrowanego. Imprezy nie ujęte w harmonogramie mogą się odbyć za zgodą dyrekcji szkoły.
3. Osoby, wskazane w harmonogramie jako odpowiedzialne za organizację, zobowiązane są do:
 - uzgodnienia szczegółów, dotyczących przebiegu imprezy, z dyrektorem szkoły przed podaniem ich do wiadomości zainteresowanym,
 - zapewnienia bezpieczeństwa poprzez organizację dyżurów nauczycieli i rodziców/prawnych opiekunów podczas imprezy poprzez opracowanie szczegółowego grafiku dyżurów na co najmniej 2 dni przed imprezą.
4. Uczniowie, którzy podczas imprezy zachowują się niewłaściwie, w sposób rażący łamią zasady bezpieczeństwa swojego i innych, mogą zostać poproszeni o jej opuszczenie.
5. W przypadku, gdy jest to np. akademia, uczeń przechodzi pod opiekę pedagoga lub innego wskazanego przez dyrekcję nauczyciela. Następnie wraca na zajęcia lekcyjne.
6. W przypadku, gdy jest to zabawa szkolna – nauczyciel sprawujący opiekę nad uczniem powiadamia telefonicznie rodziców/opiekunów o tym fakcie i zapisuje informację o tym zdarzeniu w dzienniku lekcyjnym danej klasy. Uczeń zostaje przekazany pod opiekę rodziców/ opiekunów.

2. Używanie telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych

1. Podczas zajęć edukacyjnych obowiązuje całkowity zakaz używania telefonów komórkowych (aparaty powinny być wyłączone i schowane).
2. Poza zajęciami edukacyjnymi (na przerwach) telefon może być używany w trybie „milczy”.
3. Nagrywanie dźwięku i/lub obrazu za pomocą telefonu bądź innego nośnika jest zabronione.
4. Uczeń zobowiązany jest do pilnowania swojego telefonu. Szkoła nie ponosi odpowiedzialności za zgubienie lub uszkodzenie aparatu w trakcie lekcji oraz innych zajęć (np. na wycieczce, w kinie).
5. Jeżeli uczeń nie przestrzega powyższych zasad, to:
 - za pierwszym razem otrzymuje ustne upomnienie od nauczyciela,
 - za drugim razem nauczyciel zabiera telefon (po wcześniejszym wyłączeniu go przez ucznia) i przekazuje go do wicedyrektora lub do kancelarii w depozyt,
 - rodzice/prawni opiekunowie osobiście odbierają telefon z depozytu.

3. Uczestnictwo w zawodach sportowych

1. Uczeń, który został powołany do reprezentowania szkoły w zawodach sportowych lub pomocy w ich organizacji, przynosi nauczycielowi WF pisemną zgodę rodzica, opiekuna prawnego na udział jego dziecka w tych zawodach.

2. W czasie zawodów sportowych uczeń reprezentujący szkołę jest zwolniony z lekcji i pozostaje w tym czasie pod opieką wyznaczonych nauczycieli WF.
3. Po zakończeniu zawodów uczeń udaje się na lekcje, świetlicę lub opuszcza szkołę udając się do domu.
4. Uczniowie, którzy pomagają w organizacji zawodów pozostają do końca zawodów pod opieką nauczyciela WF.
5. Nauczyciele WF, przed każdymi zawodami sportowymi, sporządzają listę uczniów uczestniczących w zawodach i przekazują ją (co najmniej dwa dni przed zawodami) do sekretariatu szkoły. Ten zaś, po zaakceptowaniu jej przez dyrektora, wywiesza ją w widocznym miejscu w pokoju nauczycielskim.
6. Uczniowie nieobecni na lekcjach z powodu uczestnictwa w zawodach sportowych otrzymują w dzienniku elektronicznym w kategorii frekwencja wpis – „nieobecność usprawiedliwiona potrzebami szkoły”.

4. Sprawowanie opieki nad uczniem w dni wolne od zajęć dydaktycznych

1. Dyrektor szkoły w terminie do dnia 30 września informuje nauczycieli o ustalonych w danym roku szkolnym dodatkowych dniach wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych i umieszcza informację na stronie internetowej szkoły. Nauczyciele niezwłocznie przekazują informację rodzicom (prawnym opiekunom) i uczniom.
2. W dni dodatkowo wolne od zajęć dydaktycznych (nie dotyczy sobót, niedziel i dni ustawowo wolnych od zajęć) szkoła zapewnia uczniom opiekę w godzinach od 7.00 do 18.00 (24 i 31 grudnia i w Wielki Piątek do godziny 12⁰⁰), na prośbę rodziców/prawnych opiekunów.
3. Rodzice/prawni opiekunowie dzieci składają pisemną informację wychowawcom klas w terminie przynajmniej 4 dni przed terminem dnia wolnego / dni wolnych (załącznik nr 1 do procedury).
4. Wychowawcy klas w terminie 3 dni przed terminem dnia wolnego przekazują listę zbiorczą dzieci z załącznikami tj. wnioskami rodziców (osobno na każdy dzień) do sekretariatu szkoły.
5. W tym dniu /w tych dniach uczniowie pozostają pod opieką nauczycieli.
6. Rodzice/prawni opiekunowie dziecka w dni dodatkowo wolne odpowiadają za przyprowadzenie dziecka do szkoły i jego odbiór.
7. Rodzice/prawni opiekunowie dziecka będącego pod opieką szkoły w dni dodatkowo wolne są mogą wykupić dla dziecka obiad. Obiad rodzic/opiekun prawny wykupuje u intendenta.
8. Nauczyciele prowadzący zajęcia opiekuńczo wychowawcze dokumentują zajęcia opiekuńcze i obecność zgłoszonych przez rodziców uczniów w dzienniku zajęć opiekuńczo wychowawczych w dni wolne od zajęć dydaktyczno wychowawczych. Listy zbiorcze sporządzone przez wychowawców klas na prośbę rodziców o zapewnienie opieki, stanowią załącznik do dziennika.
9. W razie rezygnacji z opieki w czasie zadeklarowanym konieczne jest poinformowanie szkoły z co najmniej jednodniowym wyprzedzeniem.

5. Zachowanie bezpieczeństwa przed, podczas i po lekcji wychowania fizycznego

1. Nauczyciele wychowania fizycznego informują uczniów na początku roku szkolnego o zasadach bezpieczeństwa na lekcjach oraz bezpiecznym korzystaniu ze sprzętu sportowego.

2. Uczniowie oczekujący na lekcje wychowania fizycznego są pod opieką dyżurującego nauczyciela wychowania fizycznego.
3. Przed wejściem grupy do szatni i po opuszczeniu jej nauczyciel sprawdza stan pomieszczeń.
4. Stan techniczny urządzeń i sprzętu sportowego sprawdza się przed każdymi zajęciami.
5. Wszelkie uszkodzenia sprzętu podczas lekcji należy natychmiast zgłosić nauczycielowi.
6. Zajęcia sportowe prowadzone są z zastosowaniem metod i urządzeń, zapewniających pełne bezpieczeństwo ćwiczących.
7. Grupy ćwiczebne mogą przebywać w sali gimnastycznej i na boisku szkolnym tylko w obecności nauczyciela.
8. Uczniowie skarżący się na złe samopoczucie są zwolnieni z wykonywania ćwiczeń, ale nie są zwolnieni z lekcji.

IX. POSTĘPOWANIE WOBEC DZIECI Z CHOROBY PRZEWLEKŁYMI

1. Postępowanie z dzieckiem chorym na padaczkę

1. Jeżeli zauważymy u dziecka utratę kontaktu z otoczeniem, nagłą utratę przytomności, skurcze mięśni, to należy:
 - zachować spokój;
 - zabezpieczyć dziecko przed możliwością urazu w czasie napadu: zdjąć okulary, usunąć z ust ciała obce, położyć coś miękkiego pod głowę.
2. Niezwłocznie zawiadamiamy pielęgniarkę szkolną.
3. Jeżeli nie ma pielęgniarki szkolnej, wzywamy rodziców/prawnych opiekunów.
4. Zawiadamiamy dyrekcję szkoły.
5. W przypadku braku kontaktu z rodzicami/prawnymi opiekunami należy wezwać pogotowie ratunkowe.

2. Postępowanie z dzieckiem chorym na cukrzycę

1. Uczniowi choremu na cukrzycę należy umożliwić spożywanie posiłków lub napojów także podczas lekcji oraz dokonanie pomiaru poziomu cukru w miarę odczuwanych przez ucznia potrzeb.
2. Wskazane jest wykonanie przez ucznia badania poziomu cukru przed zajęciami wychowania fizycznego. Jeżeli uczeń zgłosi nauczycielowi, że poziom cukru odbiega od normy, nauczyciel nie zezwala uczniowi na podejmowanie wysiłku fizycznego.
3. Jeżeli podczas zajęć uczeń sygnalizuje poziom cukru odbiegający od normy, należy wezwać pielęgniarkę szkolną.
4. Jeżeli nie ma pielęgniarki szkolnej, należy skontaktować się z rodzicami/prawnymi opiekunami dziecka w celu ustalenia dalszego postępowania z dzieckiem.
5. W sytuacjach szczególnych, kiedy nie można nawiązać kontaktu z rodzicami, a niepokojące objawy zaczęły się pogłębiać, należy wezwać pogotowie ratunkowe.